REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM **Ára: 300 Ft** **2015. ÁPRILIS**

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jászkun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

A Jász Lovas Bandérium az egykori Jászkun Kerületi Székház előtt *Fotó: Bugyi Gábor*

TARTALOM

A Jászkun Redemptio emlékezete ..... 2-5. oldal
A Jászkun Kerület székháza ..... 6-7. oldal
„… szökésének oka: hazaszeretet.” ..... 8. oldal
Jászapáti város első fúrt kútjai II. rész (1867–1910) .. 9-11. oldal
Apponyi Albert első jászberényi szobrának felállítása ..... 12-13. oldal
„Újra öltünk, és örökítünk” Jász-Nagykun-Szolnok megyében ..... 14-15. oldal
JÁSZKUN ARCKÉPCSARNOK
Dr. Sárközy Ferenc (1896–1974) Jászberény kiváló orvosa ..... 16-17. oldal
Két elfelejtett művész, Jász Faragó Sándor és Pérely Imre legendás barátságának dokumentumai ..... 18-19. oldal
Kitüntetések Jászberényben a Város Napján ..... 19. oldal
JÁSZKUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK
Dr. Örsi Julianna néprajzkutató ..... 20-22. oldal
Állami kitüntetések a tudományért és a hagyományőrzésért ..... 22. oldal
Sikeres évet zártak a jászdózsai hagyományőrzők ..... 22-24. oldal
(Há)borúra derű ..... 25. oldal
Nemcsak Karcagon ismerik a Fedinánd /i/ süteményt! ..... 26. oldal
Búcsú Mizsei Tibortól – (1958–2015) ..... 27. oldal
Verselő jászok ..... 27. oldal
Csetényi Mihályné: Mozaikok Csépa történetéből ..... 28. oldal
Jászok világtalálkozója ..... 28. oldal
Kérjük az 1%-ot ..... 28. oldal

A Jászkun Redemptio emlékezete

A 13. század elején (1239-ben) egy keleti kultúrájú népcsoport érkezett a Magyar Királyság területére, akik a mongol-tatárok elöl menekülve kérték bebocsátásukat. IV. Béla magyar király engedélyt adott a török származású kunoknak, és a velük együtt kísérő népként érkező alán eredetű jászok egy csoportjának az ország (lápos-mocsaras, és gyéren lakott) középső részén való letelepedésre. E két nép sorsa ettől kezdve mintegy hétszáz évre összekapcsolódott.

A kunok és a jászok letelepedésüktől fogva különböző kiváltságokat (közigazgatási autonómia, vám és harmincad mentesség, szabad bíráskodás, pallosjog, területhez kötött nemesség stb.) élveztek, amelyért cserébe mindenkor katonáskodással tartoztak a királynak. Kiváltságaikat időről-időre megerősíttették a mindenkori uralkodókkal, de a török hódoltságot követően azonban veszélybe került autonómiájuk, szabadságuk.

területnek tekintette Magyarországot, és úgy gondolta a fegyveres hódítás jogán szabadon rendelkezhet vele. A császári kincstár üres lévén, elhatározták a korona uralma alá került ún. *új szerzeményű területek* pénzzé tételét.

Mivel IV. Béla király óta a Jászság és a két Kunság a magyar szent korona tulajdonát képezte, így ezen területek is az eladandó jószágok sorába kerültek. 1699-ben megbízták Pentz János egri kamarai prefektust, hogy járja be és értékelje fel a Jászkunságot. Ez meg is történt, a Hármas Kerület értékét 700.000 rajnai aranyforintban állapította meg, de a tárgyalások során a vételárat 500.000 forintra szállították le.

1702. március 22-én létre is jött az egyezség, amely értelmében I. Lipót császár 500.000 rhénes forintért eladta a Jászkunságot a boldogságos Szűz Máriáról elnevezett Német Lovagrendnek, amelynek nagymestere ebben az időben Ferenc Lajos herceg volt, aki közeli rokona volt Lipótnak.

Jászberény főtere a Jászkun Kerületi Székházzal a 19. század végén (Egri Képes Naptár)

A 150 éves török uralom megszűnése a jászok és kunok részére nem hozta meg a várva várt szabadságot, mert máris újabb veszély fenyegette szabadságukat. Jóllehet I. Lipót császár Nagy Mátyás és Muhoray Mihály jászberényi lakosok közbenjárására 1696. november 5-én megerősítette a jászkunok kiváltságait, de eközben Kolonits Lipót esztergomi érsek, az udvari kamara elnöke már az eladásukról alkudozott. A török kiűzését követően a bécsi udvar fegyverrel meghódított te-

Még ugyanez év májusában a kor szokásának megfelelően mind három kerületben meg is történet az új földesúr beiktatása. Az eladás ellen általános volt a tiltakozás mind az országgyűlés, mind a nádor, mind pedig a Hármas Kerület lakosai részéről. Egymás után küldték a leveleket a Curiához, amelyben ellentmondtak az eladásnak. Kászonyi Tamás Jászberény Város jegyzője a következőket írta ellentmondásában:

„Nagyméltóságú, Méltóságos, Főtisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, nagyon kitűnő, nagylelkű Urak, kegyes pártfogók. Ő császári és királyi legszentebb Felségének, a nagyméltóságú szent német lovagrend részére legkegyelmesebben közlött adományozó és szerződéses leveleit látjuk és halljuk, amelyekben a reánk rótt, pontonkint feljegyzett és megszerkesztett súlyosbításokat megértjük. Látván, hallván és megértvén ezeket, a Nagyméltóságú szent német lovagrend birtokbavezetésének és beiktatásának mi nem mondunk ellen, mert nincs módunkban ellent mondani, de mégis az ezen kerületekben székelő nemesek, valamint más lakosok és idegenek nevében és személyében az ünnepélyes tiltakozás formájában jelezni akarjuk, hogyha a nagyméltóságú szent rend ezen kerületeket atyai kegyességgel karolja fel, bizonyára a nagyméltóságú szent rend szárnyai árnyéka alatt akarunk maradni és megnyugodni, de ha a nagyméltóságú szent rend elviselhetetlen terheket fog reánk rakni, amiből reánk szenvedések és birtokaink megkevesbedése fogna származni, ezen mostani ellentmondásból kifolyólag régi megbecsült és eddig gyakorolt lehetőség szerint szabadjon nekünk a Kerületekből kivándorolni és oda menni, ahol könnyebbségünket véljük, mivel szabad ezen kerületekbe mindenkinek régóta bejönni és kivándorolni."

Minden *ellentmondás* hiábavaló volt, a jászok és kunok sorsa közel fél évszázadra megpecsételődött, jobbágysorba kerültek, elveszítve korábbi kiváltságaikat és szabadságukat.

Az eladottság 43 éve alatt a jászok és a kunok rendkívüli erőfeszítéseket tettek jogtalanul elvett kiváltságaik visszaszerzésére. Közben lezajlott a Rákóczi szabadságharc is, amelyhez a jászok és a kunok elsőként csatlakoztak, elsősorban hazafiúi érzületből, de annak győzelmétől remélték sorsuk jobbra fordulását is.

A földesúri alávetettséget a Rákóczi Szabadságharc évei átmenetileg megszakították. A nagyságos fejedelem 1703. október végén törvényen kívül helyezte a Német Lovagrend földesúri hatóságát, és pátensében elismerte a jászkunok régi privilégiumaiban biztosított kollektív nemességét.

Élükre fejedelmi főkapitányt állított Vay Ádám személyében.

Mindezt azonban a *personális insurrectio* (személyes katonaállítás)

hadkötelezettségével kapcsolta össze. Ugyanakkor felmentést adott részükre a hadiadó és kvártélytartás (katonaelszállásolás) kötelezettsége alól, de saját csapataikat maguknak kellett ellátniuk.

A jászok és a kunok erősen sérelmezték ezen rendelkezéseket, de mégis beletörődtek, mert még így is elviselhetőbb számukra, mint a Német Lovagrend kíméletlen földes urasága.

A szabadságharc sajnos elveszett, így a kiváltságokat sem sikerült visszaszerezniük. Az 1711-ben Szatmárban megkötött békefeltételek 5. pontjában azonban benne szerepelt a Jászkunság visszaváltása.

A jászok és a kunok mindent elkövettek, hogy régi kiváltságaikat és szabadságukat visszanyerjék. A folyamatos tárgyalások eredményeként elérték, hogy zálogformára változtatták az eredendően jogtalan eladást. 1715-ben pedig a Német Lovagrend kijelentette, hogy lemond az örökvételi jogról, a Jászkunság tulajdonjogáról, ha visszakapja az érte kifizetett 500.000 forintot. A jászok és a kunok először abban reménykednek, hogy az ország majd kifizeti a kért összeget, de sajnos ez nem történt meg, így 1723-ban már azt tervezik, hogy a váltságösszeg felét kifizetik maguk, de a másik felét a király biztosítsa.

1731-ben a Pesten építendő invalidus, vagyis a rokkant katonák kórházára összegyűlt pénzalapból az Udvari Kamara végül is kifizette a Német Lovagrendet, de mindez csupán azt jelentette, hogy a Jászkunság földesurat cserélt. Továbbra is hatalmas adóterhek és megaláztatások sújtották a jászokat és a kunokat, akik továbbra is kitartóan arra törekedtek, hogy az új földesúrtól is megszabaduljanak.

1744. december 24-én a Jászkun Kerületek kapitányai, esküdtjei és lakosai nevében a kerületek központjából, Jászberényből keltezve egy kérvényt adtak be a Helytartó Tanácshoz, amelyben ajánlkoztak a pesti Invalidus Háznak az 500.000 forintot kifizetni, ha annak fejében a nádori bíráskodás alá és kiváltságaikba visszahelyeztetnek, s ha a régi kegyúri- és pallosjogokban is megerősítést nyernek. Mivel a Habsburg ház ebben az időben éppen háborúba keveredett Frigyes német választófejedelemmel, s a háborúhoz sok pénz és katona kellett, ezért Mária Terézia kegyesen megengedte, hogy a jászkunok visszaszerezzék régi szabadságukat. Ennek fejében még ezer lovas katonát is ki kellett állítaniuk a királynő szolgálatába. Ez volt a híres jászkun huszárezred.

A redemptios ügyek intézésére mindhárom kerület megbízta egy-egy jeles képviselőjét, hogy szorgalmazza annak véghezvitelét. A Jászságot *Horváth János,* a Hármas Kerület főnótáriusa, a Kiskunságot *Nánássy János* volt kiskunkapitány, a Nagykunságot pedig a karcagi *Varró István,* a város nótáriusa képviselte. A nevezett személyek igen ügyesen és eredményesen jártak el, mert 1745. május 6-án Mária Terézia aláírta azt a diplomát, amelyben visszaadta a jászoknak és a kunoknak korábbi privilégiumait és szabadságjogát.

Mária Terézia királynő

Részlet a redemptios levélből:

„Mi Mária Terézia isteni elősegítő kegyelmességből Magyarország, Csehország, Dalmáczia, Horvátország, Tótország, Ráma, Szerbia, Gácsország, Ladomér, Kunország, Bulgária királynője, Ausztria főhercege, Burgundia, Felső és Alsó Szilézia, Milánó, Stájerország, Karinthia, Krajna, Mantua, Párma, Piacsenza, Limburg, Luxenburg, Geldern, Würtenberg herczege, Svábország fejedelme. Jelen okiratunk rendjén emlékezetébe ajánljuk mindazoknak, a kiket megillet, hogy mint a jász és mindkét, ugyanis nagy- és kiskun királyi korona kerületeinek és az azokban fekvő összes helységek küldöttjei, Horváth András, Nánássy János és Varró István – az igazságszolgáltatásnál királyi személyes jelenlétünk helytartója, valóságos belső titkos tanácsosunk, általunk őszintén kedvelt hívünk: Tekintetes és Nagyságos gyaraki Grassalkovich Antal gróf előtt –, múlt február hó 28-án, saját és a többi összes jászok és kunok avagy filiszteusok nevében és személyünk helyett, mint törvényes és teljes hatalmú megbízottak előadtak és bemutattak Nekünk különféle, az ő bizonyos mentességeikről, szabadalmaik és előjogaikról szóló, régi és ősi kiváltságleveleket, melyek különböző hajdani magyar királyoktól, dicsőséges emlékű elődeinktől származnak és alázatosan esedezének,

NOS MARIA
THERESIA &c.
Memoriæ commendamus: Quod Fideles noſtri Prudentes & Circumſpecti Andreas Horváth, Joannes Nánáſſi, & Stephanus Varró, quà Regio-Coronalium Diſtrictuum Noſtrorum, Jazygum, & utriusque Majoris videlicet, & minoris Cumaniæ, in iisdemque ſitorum univerſorum Locorum Deputati, & coram Perſonalis Præſentiæ Noſtræ Regiæ in Judaciis Locumtenente, & Actuali Intimo Conſiliario Fideli Noſtro Nobis ſincerè dilecto, Comite Antonio Graſſalkovics de Gyarak, ſub die 28. præteriti Menſis Februarii legitimè conſtituti Plenipotentiarii, ſuis, ac reliquorum univerſorum Jazygum, & Cumanorum, ſeu Phyſiſtæorum Nominibus & in Perſonis exhiberunt, & præſentârunt Nobis varias, antiquas, & vetuſtas Literas Privilegiales diverſorum olim Hungariæ Regum glorioſæ memoriæ Prædeceſſorum Noſtrorum, de & ſuper certis eorundem Immunitatibus, Libertatibus, & Prærogativis ſonantes, demiſsè iis eo ſupplicantes, quatenus benignè conſideratis tùm Antenatorum, & in iisdem Diſtrictibus olim etiam exiſtentium Prædeceſſorum ſuorum, pro diverſitate occaſionum, & Circumſtantiarum perſæpè cum ſanguinis etiam profuſione, Divis olim Hungariæ Regibus, & Sacræ Regni Coronæ præſtitis fidelibus atquè utilibus obſequiis, tumquè etiam propriis ipſorum Servitiis & Meritis diverſis occaſionibus pro Rege ac Regno, communique ſalute, ac jam Majeſtari quoque Noſtræ fideliter æquè, ac utiliter, ſignanter verò, dum occaſione proſtremæ Tartarorum in Regnum Noſtrum Hungariæ Irruptionis, & partium Trans-Tybiſcanarum infeſtationis, & horribilis Devaſtationis præteritò Bellò Turcicò intervenitæ, moderni præfatorum Diſtrictuum Incolæ, & Inhabitatores notabili numerò arreptis proprio motu Armis, præfatos Tartaros Partium illarum Incolas in diram Captivitatem abigentes, Loca incinerantes, ferróque & igne in prænotatas Partes hoſtiliter graſſantes, fideliter perfecuti, creptis plurimis è manu eorundem Captivis cum ingenti Publici bono è Regno profligari juverunt, de-

A

in

A redemptios oklevél első oldala

hogy kegyesen tekintetbe véve elődeiknek, a szinte e kerületekben élt őseiknek, különféle alkalmakkor és körülmények között, igen sokszor vérük ontásával is, néhai megdicsőült magyar királyok és az ország szent koronája iránt tanúsított hívséges és hasznos áldozatkészségüket, nem különben saját maguk szolgálatait és érdemeit…

Meghallgatva és megfontolva úgy némely híveink alázatos ajánlatát, mint az előbb említett Jászok és mindkét Kunság népeinek és lakóinak Felségünkhöz intézett legalázatosabb könyörgését…az említett Jászok és Kunok iránt túláradó jóságos királyi kegyünkből és kegyelmességünkből nagylelkűen megengedjük, hogy ugyanezen három kerület, azok népei és lakosai…mentelmeikkel, szabadalmaikkal és kiváltságaikkal a nádori bíráskodás és igazságszolgáltatás alá helyeztessenek, az országos ügyekben azonban a királyi helytartó tanácsunktól függjenek…"

(folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

Jászberényben 1745. július 12-én nagy öröm közepette hirdették ki Mária Terézia diplomáját. Az ünnepi prédikációt a jászapáti születésű Rusvai Lőrinc ferences atya tartotta, aki ebben az időben a gyöngyösi Conventben teológiát tanított.

Részlet Rusvay Lőrinc ünnepi prédikációjából:

„Szűnnyél meg már keserűségben merült siralmas Nemzetem! Könyves szemeidet, nedves orczádot törülld meg már idegeneknek el-adatott szomorú Népem! Leteheted már fekete gyászodat a' te régi dicsőségedet, törvényes szabadságodat régtűl fogva sírván óhajtó Nemes Jász és Kun Magyar Nemzet. És hogy legelsőbben is a' te szabadító irgalmas Istened vigasztaló szavaival szóljak hozzád: Kelj fel, kelj fel, öltözzél erősségedbe Magyar Sion, öltözzél fel dicsősséged ruhájába. Rázkódjál ki a porbúl, kelj fel, old meg a nyakad köteleit Sionnak fogoly leánya, Nemes Jászság és Kunság Tartománya. Mert Ezeket Mondja az Úr: Ingyen és ok nélkül adattatok el, örüljetek, és Dicséretet mondjatok együtt Jeruzsálem pusztái, mert megvigasztalta az Úr az ő népét.

Emlékezzél meg Uram mi történt rajtunk, tekints meg és lásd meg gyalázatunkat. Az mi örökségünk idegenekre szállott, a' házaink a' kívülvalókra, vizünket pénzen ittuk, fáinkat áron vettük: a' szolgák uralkodtak rajtunk, nem volt a' ki megszabadítana azoknak kezébül. Elfogyott a mi szívünk öröme, siralomra fordúlt a' mi seregünk éneke, elesett a' mi fejünk koronája. Jaj nékünk, mert vétkeztünk! Miért feledkezel meg Uram rólunk? Mindörökké elhagysz minket? Téríts hozzád Uram minket, és megtérünk, újítsd meg a' mi napjainkat, a' mint eleitől fogva.

De mit kesergek én a mai napon? Örvendetes szabadulástoknak jeles ünnep napján? Midőn nem kell most nékünk a' Jeremiás siralmi könyve, hanem Dávid király víg zsoltáros könyve, hangos citerája, mely a' bús szíveket, sőt még az ördögtül megszállott lelket is, Saul Királyt megvigasztalta.

Örvendezzetek a mi segítő Istenünknek. Hálát adjatok az Úrnak, mert jó, mert örökké az ő irgalmassága.

Uram a' te hatalmas karjaid szerént tartsd meg a' megsanyargatott népnek fiait, a' kik most nagy veszedelmekbűl Istentűl megszabadíttatván, méltóságossan Szent Fölségednek hálákot adunk."

A JÁSZKUNSÁG TELEPÜLÉSEINEK FIZETÉSI KÖTELEZETTSÉGEI A REDEMTIOBA

Település	*fizetendő összeg*
JÁSZSÁG TELEPÜLÉSEI	
Jászberény saját és bérelt pusztáinak határáért	65.150
Apáti saját és bérelt pusztáinak határáért	30.000
Árokszállás saját és bérelt pusztáinak határáért	32.400
Alsószentgyörgy saját és bérelt pusztáinak határáért	19.650
Fényszaru saját és bérelt pusztájának határáért	13.000
Kisér saját és bérelt pusztájának határáért	11.600
Ladány saját és bérelt pusztájának határáért	15.050
Jákóhalma saját és bérelt pusztáinak határáért	12.950
Dósa saját és bérelt pusztájának határáért	8.850
Jásztelek saját és bérelt pusztájának határáért	8.350
Felsőszentgyörgy saját és bérelt pusztájának határáért	4.750
Összesen:	**221.750**
NAGYKUNSÁG TELEPÜLÉSEI	
Karcag saját és bérelt pusztáinak határáért	41.300
Túrkeve saját és bérelt pusztáinak határáért	28.300
Kunszentmárton saját és bérelt pusztáinak határáért	19.000
Kisújszállás saját és bérelt pusztáinak határáért	26.000
Kunmadaras saját és bérelt pusztáinak határáért	20.700
Kunhegyes saját és bérelt pusztáinak határáért	18.700
Összesen:	**154.000**
KISKUNSÁG TELEPÜLÉSEI	
Kiskunhalas saját és bérelt pusztáinak határáért	50.900
Kiskunfélegyháza saját és bérelt pusztáinak határáért	24.350
Kiskundorozsma saját és bérelt pusztáinak határáért	11.800
Kunszentmiklós saját és bérelt pusztáinak határáért	38.566,40
Kiskunmajsa saját és bérelt pusztáinak határáért	10.250
Kiskunlacháza saját és bérelt pusztáinak határáért	10.400
Szabadszállás saját és bérelt pusztáinak határáért	21.600
Fülöpszállás saját és bérelt pusztáinak határáért	17.283,20
Összesen:	**185.149,60**

„Istennek dicsőség,
Boldogasszonynak tisztesség,
A királynak nyertesség,
A jászoknak és a kunoknak
Örök békesség.”

Jóllehet a redemptio óriási anyagi teherrel járt, mégis nagy örömet okozott a Jászság és a Kunság minden lakójában. A visszaváltás összegének kifizeté-

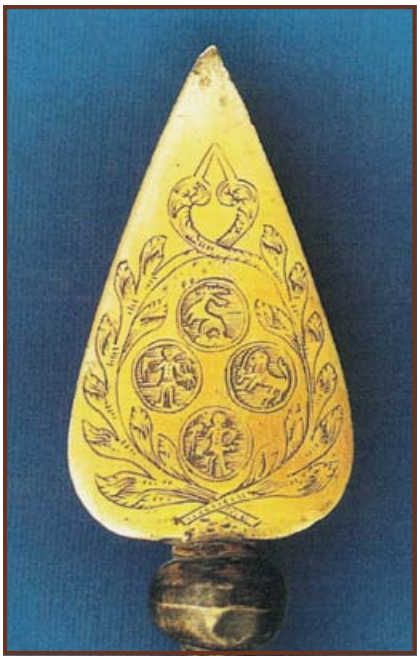

A redemptiós zászló csúcsdísze a Jász Múzeum gyűjteményében Fotó: Baráth Károly

sére hatalmas gyűjtésbe kezdtek, óriási kölcsönöket vettek fel, és megnyitották a Jászság kapuit a betelepülni vágyó felvidéki kisnemesek előtt. Végül is összegyűlt az a hatalmas summa, amely némi kamattal mintegy 580.000 rhénesi, vagyis rajnai aranyforintot tett ki.

A megváltási összeg mértékét a Jász-Kun Hármas Kerület 1745. november 22-én megtartott közgyűlésén határozták meg terület és népesség arányosan.

A redemptiot követően a Jászkun Hármas Kerület társadalmi és gazdasági életében soha nem látott fellendülés indult meg. A redemptios időben volt a Jászkunság életének legvirágzóbb és leggazdagabb időszakában, s ez a korszak egy századnál is tovább tartott. A redemptio új jogrendet, földtulajdont és társadalmi berendezkedést eredményezett. Általa a kiváltságos kerületek a szabad királyi városokhoz hasonló jogokat kaptak (belső ügyeikben maguk intézkedhettek, a tisztségviselőket maguk választhatták, kisebb királyi haszonbérleteket kaptak: kocsma- és mészárszéktartás, a vadászat, a halászat és a boltnyitás joga, valamint vám- és harmincad mentességet).

A redemptiot követően, az új közjogi helyzetből fakadóan egy *új jász és kun nép* született meg, akik közül sokan eredendően nem voltak jászok vagy kunok, de egyértelműen azzá váltak. Ettől kezdve csak az mondhatta magát jásznak és kunnak, aki azzá tette magát a földváltásban való részvétellel. Többé nem azon múlt jász és kun voltuk, hogy ki lakik régebben a Jászságban vagy a két Kunságban, hanem azon, hogy ki váltott földet.

A jászkun társadalomnak az a rétege, mely földdel rendelkezett, mindenkor jász és kun volt, s elméletileg egyenlő jogokkal bírt, még ha sokan egyéni nemességet is szereztek maguknak.

A redemptiot követően a jászkun társadalom nem vagyoni, hanem közjogi alapon rétegekre tagozódott. A kialakult helyi társadalom legfelső rétegét képezték a teljes jogú *redemptusok* és *redemptus-nemesek,* a következő réteg az *irredemptusoké* volt, majd legvégül a zsellérek (inquilinusok) következtek

A Jászkun Hármas Kerület címere

A redemptio gazdaságilag is rendkívül fontos esemény volt. A jászkunok gazdasági autonómiája országos viszonylatban is egyedülállónak minősült. A redemptio után olyan földközösség és kötött gazdálkodás alakult ki a Jászkun Hármas Kerületben, amelynek nem volt párja az Alföldön. A jászok és a kunok maguk szabták meg azt a gazdasági formát, amely alól a közösség egyetlen tagja sem vonhatta ki magát. A redemptiot követő időszak a Jászkunság gazdasági életében továbbra is a pásztorkodásnak kedvezett a legjobban. A jászoknak és a kunoknak földesuruk nem lévén, senki sem kényszerítette őket a földművelésre, így zavartalanul űzhették ősi foglalkozásukat, a pásztorkodást.

A redemptio által nyújtott előnyök teret engedtek a mezővárosok és a jászkun redemptusok korai polgárosulásának, sajátos parasztpolgári fejlődésének, amely az élet minden területén éreztette hatását. Ekkor alakult ki a jászok és a kunok jellegzetes parasztpolgári viselete is, amelyben nemcsak a kiváltságos helyzetből eredő jómód, tehetősség nyilvánult meg, de jól tükrözte gazdája etnikai hovatartozását is

A Mária Terézia által a jászoknak és a kunoknak adományozott redemptiós zászló rekonstrukciója. Készítette Sisa József iparművész 2001-ben. Fotó: Bugyi Gábor

A redemptio rendkívüli jelentőségű volt a jászok és a kunok életében, társadalmilag és gazdaságilag egyaránt. S mindezen túl még szorosabb kötelékbe fonta a három kerületet, és megerősítette a jászokat és a kunokat kezdettől fogva jellemző *öntudatot.*

A redemptios diploma aláírásának napját, május 6-át a jászok és a kunok ma is a legnagyobb ünnepükként tartják számon, amelyet 2014. február 4-én a Magyar Országgyűlés közös akarattal történelmi emléknappá nyilvánított.

S mit jelent ma számunkra a 270 évvel ezelőtt végbevitt redemptio? Őseink szülőföldszeretetét, példás összefogását a szabadság visszaszerzéséért, tartást, becsületet, és büszkeséget, hogy jászok és kunok vagyunk.

Dr. Bathó Edit múzeumigazgató

A Jászkun Kerület székháza

Jászberény Főterének egyik igazán impozáns középülete a Jászkun Kerület egykori székháza. Sajnos azonban a székház felépítésének pontos részleteit nem ismerjük, hiszen az eredeti tervrajzok nem maradtak fenn, csupán a jelenlegi klasszicista épület alaprajza található meg. Falkutatás hiányában a Jászkun Kerület székházának pontos kialakulásáról és építésének korszakairól még ma is igen keveset tudunk. A székház épületről legutóbb a Pethő László által szerkesztett, 2014-ben megjelent Jászberény története a kezdetektől a reformkorig című könyvben írt tanulmányt Ugry Bálint. Az ifjú művészettörténész viszont sajnos néhány pontatlan megállapítást foglalt írásba. Így az olvasók számára úgy tűnhet mintha az eredeti székház épület még ma is őrizné az eredeti barokk felépítését.

A székházépület legkorábbi fázisát Anton Erhard Martinelli (1684-1747) olasz származású ausztriai építész tervezte 1734-ben. Martinelli munkái közül kiemelkedik a pesti Invalidus Palota (Azaz a rokkant katonák intézménye.) Egyébként ez az intézmény volt a korban a Jászkunság földesura. Bár a hatalmas tervek csak részben készültek el, mégis a megvalósult építmény a mai Budapest egyik legszebb barokk középülete. Ma ebben az épületben és a később hozzáépített szárnyakban működik a budapesti Főpolgármesteri Hivatal. A neves építész tervezte többek között Bécsben a Német Lovagrend Szent Erzsébet templomát és a magyarbéli Csáky kastélyt is.

A Jászkun Kerület székházának építkezése 1735-től 1741-ig tartott és eredetileg a földesúri Invalidus ház céljára tervezte Martinelli. Sajnos nem tudjuk, hogy a minden bizonnyal nagyszerű barokk stílusú épülettervekből valójában mi épült fel. Bár a tervrajzok nem ismertek, Kiss Józsefnek sikerült megtalálnia Martinelli leírását a tervezetről. E szerint a főhomlokzat 22 öl (circa 50 méter) széles, szélessége 3 öl (c. 13 méter). A tervezet szerint a székház főhomlokzatához két oldalról egy-egy oldalszárny is csatlakozott, ami egységesen 8,5 öl (c. 16 méter) volt. Fontos megjegyezni viszont, hogy a jelenlegi épület adatai jelentősen nagyobbak a tervezetben feltűntetett számoknál, ami megerősíti azt a sejtést, hogy az átépítések során a székházat gyökeresen átépítették. A Jászkun Kerület székházához tartozott eredetileg egy szoborcsoport is. A szobrok java részét egykor az épület timpanonján helyezték el. Középen állhatott a nagyméretű kőváza, amit két oldalról egy-egy a bőséget és termékenységet jelképező nőalak vett közre. A timpanon szélein lehettek eredetileg a pánsípon játszó alakok.

A Jászkun Kerületek klasszicista stílusú székháza Jászberény főterén ***Fotó: Faragó László***

Csigalépcső, amely a díszteremhez vezet ***Fotó: Faragó László***

Talán a székházhoz tartozó kapuk tetején állhattak a kisebb szobrok, melyek közül kettő egy gyümölcsfa szüretét mutatja, kettő pedig két gyermekalakot mutat, akiket vadászkürttel ábrázoltak. Feltételezhetően a kompozícióhoz tartozhatott a kisebb kőváza is.

Az 1829-es átépítés után a szobrok nagy része a székház mögötti börtönépület kerítéséhez kerültek áthelyezésre. A nagy kővázát pedig később a Ferencesek terére helyezték át. A kerületek székházának oldalsó kapujai fölé kerültek áthelyezésre a pán sípon játszó férfi alakok. Valamint székházhoz tartozó saroképület tetejére került fel a kisebbik kőváza. Napjainkban a kőszobrok a Fürdő utcai parkban láthatóak.

1829 és 1830 között a főhomlokzat tetejére új szobrok kerültek. Középen a Jászkun Kerület egyedi megfogalmazású klasszicista stílusú címere látható. Két oldalán pedig egy-egy „magyar bajuszos" fekvő oroszlán őrködik.

Egri Hunor kőszobrász, restaurátor a Megyeház utca melletti pánsípos alakot restaurálta. Eredményei szerint a szobrot a Buda környéki sóskúti mészkőből faragták. A szobrokat barokk-rokokó stílusa alapján egy kiváló műveltségű

olasz-osztrák kőszobrász mester faraghatta a 18. század első felében. Tehát több mint valószínű, hogy a többi szoborral együtt a Martinelli féle székház első építési periódusához köthető. 1763-ban a székház mögé börtönépület épült.

A székházat 1780 és 1782 között bővítették és átépítették. Feltételezhetően ekkor lett emeletes az épület. Blénessy János a homlokzaton egy ma már nem látható latin emléktáblát is említett, aminek a magyar fordítása a következő: II. József császár és magyar király uralkodása alatt ez az épület a jászok és kunok közügyeinek és jogszolgáltatásának intézésére Almásy Ignác királyi ispán és helytartótanácsos gondozásával az alaptól fogva megújíttatott és megnagyobbítatott az 1782. évben.

1829-ben ismét jelentős bővítések és átépítések történtek. Az épület így nyerte el Kasselik Ferenc neves pesti építész és Rabl Károly gyöngyösi építőmester tervei szerint a ma is látható egységes klasszicista stílusát. (Kasselik tervezte többek között a balassagyarmati vármegyeházát és számos pesti középületet és lakóházat is. Rabl pedig számtalan jászsági építkezést vezetett.) A székház belső elosztását ifjabb Bedekovich Lőrinc, a Jász Kerület mérnöke tervezte át.

A kiugró rizalitos főhomlokzat földszintjén nyílik a kerékvetőkkel ellátott díszes, kőből faragott kapuzat. Értékes részlete az épületnek a nagykapuból nyíló egységesen klasszicista stílust képviselő dór oszlopokkal díszített földszinti belső tér. Innen indul az emeletre kétszárnyú lépcső. Az emelet dísze a nagyterem, mely egykor a közgyűlés ülésterme volt. A szimmetriára való törekvés szerint az épület szélén mind két oldalról egy-egy díszesen kivitelezett kapu is tartozik.

Érdekes az 1829-es építkezésekhez kapcsolódó Rabl Károly féle belső terveket is megemlíteni. Bár a belső elrendezést átterveztették, viszont még így is érdekes adatok nyerhetőek a tervekről, hiszen az egyes szobákhoz beírásra került, hogy mely tisztségviselők részére szánják. Az épületbe belépve a bal oldali szárnyban az orvos, az adószedők és az esküdt került elhelyezésre. A Főtér és a Megyeház utca sarokszobájában pedig a jászkapitány szobája került kialakításra.

A Fürdő utcai rokokó szobrok egykor a Jászkun Kerület földszintes székházának homlokzatát díszítették ***Fotó: Faragó László***

A bejárattól jobbra a hajdúk, azaz az őrök és a hivatalnokok szobái következtek. Az épület Főtérre néző jobb oldali részében pedig a kiskunkapitány szobáját tervezték. A hátsó homlokzat bal oldali szárnyán több hivatalnoki helység mellett a kassza került elhelyezésre, míg a jobb oldali szárnyon többek között a nagy ebédlő, a konyha és a spejz volt megtalálható. A Főtéri szárny és a két oldalsó szárny találkozásainál pedig az illemhelyek kerültek kialakításra. Az emeleten a Főtérre néző nagy teremben rendezték be a közgyűlés helyszínét.

A nagyteremből két ajtó nyílott. A főtéri ablakok irányából nézve a jobb oldalon a Jászkun Kerület főkapitányának szobája, a szomszédos termekben pedig a hajdúk mellett a főjegyző és a másodjegyző foglalt helyet. A főtérre néző ablakokhoz képest baloldalon, a díszterem mellett a Jászkun Kerület alkapitánya, valamint a hajdúk, és a Főtérre néző sarokszobában a nagykunkapitány terme állott. Az oldalsó szárnyakon a kisebb hivatalnokok szobáit helyezték el.

A Jászkun Kerület kőcímere két „magyar bajuszos" oroszlán őrizetében a Kerületi Székház homlokzatán ***Fotó: Faragó László***

Komáromy József 1930-as évekből származó fotója alapján megállapítható, hogy a főhomlokzat földszintje kőből épült, az emelet pedig téglából. A Jászkun Kerület székházában több híres személyiség is megfordult. 1845-ben a redemptio 100 éves jubileumi ünnepségére érkezett József nádor is itt került elszállásolásra. 1849. április 3-án a székház egy napra országos jelentőségűvé vált, hiszen Kossuth Lajos, Damjanich János, Klapka György, Görgey Artúr itt tartotta haditanácsát, melyen elfogadták a Tavaszi Hadjárat haditervezetét. 1876-tól 1878-ig, a Jászkun Kerület megszűnte után a szolnoki vármegyeház felépültéig itt tartották a megyegyűléseket. 1887-ben az épületet az Igazságügyi Minisztérium vásárolta meg, 1888-ban felújította, és feltehetően a díszítéseket részben eltávolította. A volt székház új feladatot nyert, mivel a Járási Bíróság itt kapott helyet. A bíróság a 19. század végén szinte teljesen kicserélte a nyílászárókat, viszont jelentős átépítésekre nem került sor. Az épületen csak az 1960-as évektől végeztek igénytelen és gyenge kivitelű átépítéseket. 2011 óta a műemlék épület kiemelkedő szerepe miatt történelmi emlékhely minősítést kapott.

Farkas Kristóf Vince
történész muzeológus

„… szökésének oka: hazaszeretet.”

A halálos ítélet indoklása szerint Virágh Gedeon őrnagy élete 1850. február 27-én kötél által véget ért volna, ha Julius Haynaut a nemzetközi felháborodás miatt Ferenc József nem váltja le „hóhéri” posztjáról.

1825. május 11-én, Kunszentmiklóson született a templomépítő Szőnyi Virágh Mihály református püspök dédunokájaként. A helyi gimnáziumban tanult, majd 16 évesen, 1841. november 4-én a császári és királyi 12. Nádor huszárezredbe állt Jászberényben ezredkadétként. 1844-ben hadnaggyá, 1848-ban főhadnaggyá léptetik elő.

Virágh Gedeon sírja a kunszentmiklósi temetőben

A forradalmak idején a színmagyar Nádor huszárezred részt vesz a Prágai forradalom letörésében, de október 21-én 211 huszárbajtársával hazaszökik. Viszontagságos útjukon 8 huszár elesik, 17 az üldöző osztrákok fogságába esik. 9 napos vágta után 186-an hazaérkeznek és csatlakoznak Kossuth Lajos szabadságharcos seregéhez.

Senki nem hozott haza ilyen létszámú haderőt. Az út költségeit Virágh Gedeon fedezte. Ekkor 23 éves volt.

Végigharcolta a szabadságharcot, Cinkotánál ágyúgolyó sebesítette meg a kezét. Augusztus 20-án Virágh őrnagy Görgey Artúr főparancsnok utasítására Borosjenőnél az oroszok előtt letette a fegyvert. 10 hónap alatt 3000 kilométer hadiút után Arad várának börtönébe került. Halálos ítéletét a közben leváltott, sértődött Haynau 16 év vasban tölthető várfogságra enyhítette. Kilenc év után, utolsó rabként szabadult az aradi kazamatákból.

A nádorhuszárok bravúros hazatérését az akkori napilapok is köszöntötték. Részletesen viszont Gedeon öccse, Lajos írta meg a „Honvédmenház” című könyvben. Lajos tüzér hadnagyként vett részt a szabadságharcban, és lábát szintén ágyúgolyó nyomorította meg.

Virágh Gedeon mellszobra Kunszentmiklóson

A harmadik Virágh fiú, Pál népfelkelőként üldözte Jellasicsot, majd Szenttamásnál a szerbeket fékezte meg a szentmiklósi önkéntesekkel, kiknek létszáma 300 fölött volt.

A három fiút akaratuk szerint egy sírban temették el a kunszentmiklósi Felszegi temetőben. E sír a szabadságszerető magyarok mindenkori kultikus emlékezőhelye lett.

Szülőházuk, az 1820-ban épült Virágh kúria a hős fiúk édesapjának, Virágh Pálnak, Kunszentmiklós város kilencszeres főbírájának a remekműve. Az ország egyik legszebb klasszicista kúriája remélhetőleg hamarosan múzeumként fogja szolgálni a mindenkori magyar szabadság ügyét, emlékezetét, és a hagyományőrzés nemes feladatát.

A helyi Felső-Kiskunsági Emlékek Háza jelenleg is kiállításon mutatja be a Virágh család, és az 1848-49-es szabadságharc emlékeit. A legújabb relikvia, a kalandos úton gyűjteményembe került eredeti lista, melyet Haynau Aradi Katonai Haditörvényszéke állított össze az aradi foglyokról. 318 azon katona nevét tartalmazza, akik a forradalom hírére a szabadságharcosok oldalára álltak, noha előtte az osztrák hadsereg tisztjei voltak. Őket hazaárulás vádjával halálra és teljes vagyonvesztésre ítélték. Virágh Gedeon a lista 299. helyén van feltüntetve. Virágh Gedeon hőstette Jókai Mórt is megihlette; a Kőszívű ember fiai című regényében Baradlay Richárd alakja felismerhető benne.

Sára Sándor „80 huszár” című filmje hűen bemutatja a hazaszökő katonák hősiességét, mártírumát, da a nádorhuszárok hazatérése sikeresebbnek bizonyult, mint a filmbeli huszárok tragikus élete.

A Virágh kúria Kunszentmiklóson

„Előbb születtem magyarnak, csak azután lettem katona.” – indokolta Virágh Gedeon szökését a haditörvényszék előtt.

A Virágh fiúk példáját „Hungarikum” címre pályáztatta a kunszentmiklósi önkormányzat.

Székely Gábor helytörténeti kutató
Fotók: Bokorné Csereklei Márta

Jászapáti város első fúrt kútjai II. rész (1867–1910)

A Főtéri (Szent István parki) artézi kút (1904–1910):

Csath Béla fúrómérnök, kúttörténész írja műveiben, hogy az 1880-1890 között alföldszerte elkészült Zsigmondy kutak fúrásához helybeli munkásokat, gépészeket, lakatosokat is felvettek, akik a kivitelezés 2-3 éve alatt ellesték a szakmai fogásokat, legyártották a szerszámokat, eszközöket. Ettől persze még csak a technológia másolása következhetett volna be, de egy hódmezővásárhelyi malomtulajdonos, Bauer Sándor – aki drágállta a saját kútjára kapott ajánlatot – egyenesen forradalmi lépésre szánta el magát: feltalálta (vagy lemásolta valahonnan?) a forgatással, vízöblítéssel működő fúrási módszert, és így készítette el saját kútját 1890-ben. A Zsigmondyéknál sokkal gyorsabb és olcsóbb – bár technikailag lényegesen gyengébb – módszert azonnal átvették a már előbb említett iparosok, így az artézi kutak készítése óriási mértékben szaporodni kezdett. Az egészséges ivóvízhez való olcsó és gyors hozzájutás lehetősége lépésre kényszerítette az 1892-1893-as kolerajárványtól megrémült községi és megyei vezetőket is, ezért Szolnok vármegye alispánja már 1894-1895-ben megkezdte a kútépítés szorgalmazását, és az ehhez szükséges anyagi lehetőségek felmérését. Gőzfertőtlenítő gépeket, fertőtlenítő szereket szereztetett be, megyei kórház építtetéséről hozatott döntést, és *„… artézi kutak ásatására sürgettem a tehetősebb községeket…"* – írta 1894. október 5-i levelében Bagossy Károly alispán (9 kész és 5 készülő kutat jelentettek neki a körlevelére). Néhány évvel később, 1898. május 14-én aztán a szolnoki vármegyeháza kistermében egy olyan megbeszélést is összehozott, mely addig példa nélküli volt. A helyi orvosokon, bizottsági tagokon kívül jelen volt a Magyar Királyi Földtani Intézet főgeológusa, Halaváts Gyula is, aki előadásában ismertette a megye eddig megismert vízföldtani adottságait (a déli részen 100-200 m, az északin 300-500 m mélyre kell lefúrni a bő vízhozam eléréséhez, de már 60-70 m körül is egészséges ivóvízhez lehet jutni), majd ezt mondta: *„Olcsó és kisméretű csövű kutak létesítését nem ajánlom, mert ezt többnyire ipari képzettségű emberek (az említett lakatosok, gépészek – a szerzők) találomra csinálják. Kisméretű csövet alkalmaznak, mely nem tartós, 5-6 év alatt a cső kilyukad rostaszerűen és a kút megtagadja a munkát. Javaslom a vastagabb csöveket, a veres fenyővel való kibéllelést, amilyenek örök használatúak, mert a fenyőcső nem rothad, hanem megkövül."* A továbbiakban Halaváts részletezte még az egyes szinttájak vízminőségi eltéréseit is, a következőként felszólaló Kovács Lajos bizottsági tag pedig az egyes jellemző kútmélységek bekerülési árát vázolta fel a jelen levőknek. Az alispán állandó sürgetésére a jászapáti képviselőtestület is elhatározta egy „igazi", kifolyó vizet adó artézi kút építtetését, és hogy az anyagi teher ne egyszerre jelentkezzen, már 1899-ben döntést hozott 5120 forintnak az egészségügyi alapból az artézi kút alapba való áthelyezéséről, lekötéséről. A következő években ez az alap folyamatosan kiegészült, és a költségvetés XXVIII. pontjaként minden jelentésben szerepelt.

Dósa Géza háza, előtte a kút

Aztán az 1904. július 30-i képviselőtestületi ülésen végre *„előterjesztés tétetett a községben létesítendő artézi kút munkálatainak folyamatba tételéért."* A felvetés megvitatása után a javaslatot elfogadták, majd elrendeltetett, hogy *„… a teendő munkálatok és vállalatba adás és a munka feletti felügyelet és ellenőrzésére a bizottság tagjaiul Horváth László főbíró, a főjegyző, Antal Sándor, Berente Miklós, Koczka István, Kientzl József és dr. Beőthy János megválasztatik."* Utasíttatott továbbá az elöljáróság, hogy az ajánlatok beadása céljából a pályázati hirdetményt a Vállalkozók lapjában tegye közzé, és a megkötendő szerződéshez szükséges adatokat szerezze be. Így is történt, ezért az 1905. július 25-i képviselőtestületi ülésen Horváth László főbíró már a vállalkozói szerződést ismertette a képviselőkkel, mondván: *„A bemutatott szerződés, miután abban a községnek érdekei teljesen biztosítva vannak hagyassék jóvá és az artézi kút fúrási munkálatai Hoffer Lajos czeglédi vállalkozónak adassék át…"* A javaslatot elfogadták, így a szerződés felterjesztésre került a vármegye törvényhatóságához. 1905. augusztus 30-án már a kút helyéről döntöttek a képviselők, miután a munkálatok rövidesen megkezdhetők lesznek: *„…az artézi kút helyéül a piacz téren Dósa Géza előtti tér jelöltessék ki, miután az egészen a központban van és könnyen is hozzáférhető és mind a mellett a közforgalmat akadályozni nem fogja, és annál is inkább ezen központban helyeztessék el, miután a község négy részében is terveztetik artézi kút építése, a mely által a lakosság vízszükségleti igénye teljes kielégítést fog nyerni…"*

A munkálatok el is kezdődtek, de rövidesen több súlyos gonddal is szembenézett az elöljáróság, részben saját felelőtlensége következményeként. Elsőként is Dósa Géza írt levelet 1906. január 26-án az alispánnak: *„Jászapátin a község az artézi kutat tiltakozásom ellenére házam közvetlen közelébe fúratta. A kút nem a törvény szabta 20 méterre, hanem csak 12 méterre van házamtól.*

(folytatás a 10. oldalon)

(folytatás a 9. oldalról)

Így, ha a vascsövek, melyek a kútba le vannak eresztve és nem első rendűek, idővel megrozsdásodnak, a felső rétegből minden ártalmas nedv beszüremkedik a kútba, lévén az lakóház közelében…

Most meg vízhiány miatt szünetel a kút fúrás, és kitudja még meddig tart a szünet, mert a kút elkészítése nincs határidőhöz kötve, a torony és gép félszer őrizetben van, ha valami rossz lelkű ember felgyújta, rám nézve tűzveszélyes oly közel van és a torony van 15 méter magas. Annál inkább áthelyezhető a kút más helyre, mert a kút fúró 30 méterre beesett a kútba, és ezt nagy költséggel vehetik ki s ha ki nem tudják venni, kisebb caliberű csővel kezdik a fúrást újra s így a kialkudott 400 méter mélységre nem tudnak lemenni… A fúrásnál a csöveket mosatni egy közönséges gödör kutat ástak, melynek oldala már is beszakadozik, tavaszra az egész kút be fog omlani s a tőle két méterre levő tornyot magával rántja, mikor is ez könnyen házamra dőlhet és így a felől beüti… Alázattal kérem a Nagyságos Alispán Urat, méltóztassék elrendelni, hogy az artézi kutat házam közeléből áthelyezzék tornyostul, félszerestől…”

A panaszos levél, illetve az abban említett műszaki baleset miatt Cseh József főszolgabíró is magyarázkodó levél írására kényszerült 1906. február 10-én, közölve az alispánnal, hogy szerinte sem jó a kúthely Dósa Géza háza előtt, és valóban nem kért létesítési engedélyt a község, ezt most pótolni fogják. Amúgy a múlt év ősze óta fúrnak, már 160 m-ben vannak, de most áll a munka, mert a fúró beleszakadt a lyukba – tette még hozzá tájékoztatásként. Az ügy legközelebb az 1906. június 15-i képviselőtestületi ülésen lett átbeszélve, ahol már az előterjesztés első mondatai is lehangolóak voltak: „*… az artézi kút fúrása Hoffer Lajos vállalkozó által beszüntetve lett, miután a szerződésben kitett 76 mm-es átméretű csővel mélyebbre haladni képtelen, újabb ajánlatot adott be…az alispán pedig Dósa Géza panasza miatt beszüntettette a munkát és a vízjogi törvény alapján az engedélyezési eljárás folyamatba tételét rendelte el.*” A határozat ebben a helyzetben csak egy lehetett: a hatósági eljárást el kell végezni, és elfogadják Hoffer ajánlatát, mely szerint: „*… a kút fúrása továbbra 60 milliméteres átméretű csövek használatba vételével engedélyeztetik, úgy a netalán 400 méteren túl szükség lendő tovább fúrás méterenkénti ára 30 koronában ezennel megállapíttatik oly formán, hogy ezen összeg víz nem nyerés esetén is kifizettetni fog…*”. Az engedélyes terv elkészítésével Simonyi Mihály mérnököt bízták meg, aki sikerrel el is végezte a tervezést – 520 koronás számláját elfogadták – majd 1907. június 20-án kiadásra került a kút létesítési engedélye is.

Szólt még az engedély arról a csatornáról is, melyen a kút felesleges vizét egy város széli anyag nyerő gödörbe vezették volna terv szerint, és ami a történetünknek az egyik főszereplőjévé válik majd néhány év múlva. Sajnos az engedély kiadásának – bemutatásának idején még álmodni sem mert volna senki a vízelvezetés miként jéről, hiszen

Az egykori Dósa-ház előtti kút 2014-ben ***Fotó: B. I.***

A 30 m²-es tározó nyílása. A háttérben az alsószentgyörgyi út, mely mellett az elfolyó víz elvezető csatornája épült meg. Fotó: B. N.

Kúthelyül maradt a Dósa Géza háza előtti terület, de a lényeg ez volt. „*… az engedélyes községnek engedélyt adok arra, hogy a kút fúrásához szükséges vascsöveket a földbe oly mélyre lesülylyeszthesse, míg elegendő mennyiségű felszökő vizet nyer. A beton tartány az artézi kút mellett, annak délnyugati oldalán körülbelöl 300 hectoliter űrtartalommal engedélyezem.*”

az 1907. július 17-i képviselőtestületi ülésen közölték a jelen levőkkel azt is, hogy Hoffer Lajos a többszöri felszólítás után sem kezdett neki a munkának, s így „*… vélelmezhető, hogy azt tovább fúratni nem is akarja, a vele megkötött szerződés bontassék fel és ellenében a kártérítési kereset inditassék el…*” A javaslatot elfogadták azzal, hogy a megbízott ügyvéd a peres eljárás előtt próbálja meg kipuhatolni a vállalkozó anyagi helyzetét. 1907. augusztus 26-án már a Hoffer-féle szerződés felbontását tárgyalták a képviselők, megállapodva abban, hogy ha a vállalkozó kifizet 939 koronát három részletben, ezen kívül „*… a lefúrt kút csöveit 4 hét alatt felszedi…*” rendben elválnak útjaik. 1908. március 2-án az elnöklő főbíró, Ladányi Lajos már egy budapesti kútfúró vállalkozó ajánlatát olvasta fel a képviselőknek, melyet megszavaztak a következő kitétellel: „*A fúrandó artézi kút költsége fedezetét nyeri a községnek e czélra már rendelkezésre álló 12 250 korona 10 fillér artézi kút alapjából, mely gyümölcsözőleg kezeltetik.*” Ezzel a vállalkozóval is adódhatott valami gond, mert 1908. december 1-jén már a hódmezővásárhelyi Prónay József kútfúróval kötött szerződést ismertette a további fúrási munkára. A vita során dr. Büchler Pál és dr. Vajna Soma belekötött a szerződés 13. pontjában foglaltakba, és mint a községre

nézve sérelmest, javasolták helyette azt, hogy a vállalati ár 50 %-át tartsák vissza a kút elkészültéig. Javaslatukat elfogadták és ettől kezdve – a korabeli iratok eltűnése miatt – semmilyen információval nem rendelkeztünk a továbbiakról. Nem ismert, ki fejezte be a fúrást, sőt még a végleges mélységről is három féle információ van: egy 1935-ös jegyzőkönyv 430 métert említ, a kútkataszter (B-7) 455 métert, a Jászkürt című lap 1909. szeptember 26-i száma pedig ezt írta: *„… nagy az öröme a jászapátiaknak, mert elkészült a 432 méteres kút, innen szökik fel a kellemes ivóvíz, 84 l/p mennyiségben.”* A kútkataszter 100 l/p 32 °C-os kifolyó vizet ad meg, a már említett 1935-ös jegyzőkönyv pedig egy méter magasságban 4 kiágazásos kútfejről ír, melyek önműködő zárócsappal vannak ellátva, és 162 l/p vízmennyiséget szolgáltatnak. 2014 márciusában a 76 mm Ø felső csövezetű kút nyugalmi szintje már csak -13,1 m volt a felszíntől, a vett vízminta elemzése pedig igen jó minőségű termálvizet mutatott, nem véletlen tehát, hogy a helyiek ivásra és fürdésre egyaránt szívesen használták.

Van némi eltérés a kút 1909-es és 1910-es elkészülési dátumában is, utóbbi nézetem szerint a teljes elkészülést jelenti az alispán által engedélyezett 30 m^3-es térszín alatti betontározóval és a felesleges vizet a kb. 1 kilométerre levő tóba vezető – eleinte nyílt, földmedrű – csatornával együtt. Ez a csatorna egyébként az átadás után nem sokkal már lakossági panaszokat, anyagi kárt okozott, mert az alsószentgyörgyi út mellett levő gyengébb építésű házak alapja gyorsan vizesedni kezdett az elszivárgó termálvíztől.

10248/1910. iktató számú levelében az alispán kötelezte is az elöljáróságot a nyílt árok zárt vezetékre való cserélésére. A megoldást 20 cm-es átmérőjű vascső lehelyezése jelentette a Panna kútja nevű „mélyedéses” területig, így az épületvizesedések megszűnhettek. A jó minőségű artézi termálvízzel feltöltődő régi anyagkitermelő gödör 1910 után gyorsan felkeltette a helyi vállalkozó szelleműek érdeklődését, az 1913. április 25-i képviselőtestületi ülésen például Árvai Nagy Ferenc kérvényét tárgyalták, aki az „artézi kút medencéjét” akarta haltelepítésre használni, amit annak alkalmatlansága címén elutasítottak.

Tudomásunk szerint a tó akkor már a Jászapáti Összetartás (Sport) Egyesületnek volt kiadva fürdőhelynek, természetesen csak nyárra, április 1-től október 1-ig. Az egyesület nevéből alakult ki a tó azon neve, melyet még ma is használnak a helyiek: Jössze-tó.

Az akár 6-7 méteres mélységet is elérő tavat nem túl régen feltöltötték, a helyén ma sportpálya és autóparkoló van, lévén, hogy a volt partvidékén épült fel az Andrássy Hotel új szárnya.

Barabás Imre geológus,
Mészárosné Bunász Nikoletta
vízföldtani ügyintéző

A Jössze-tó mintegy 100 évvel ezelőtt

A Jössze-tó helye 2008-ban, feltöltött állapotban ***Fotó: B. I.***

FELHASZNÁLT IRODALOM

Barabás Imre: *Fejezetek az artézi kútfúrás XIX. századi történetéből – kézirat, KÖTIVIZIG kiadvány, 1992. pp. 1-100.*

Csath Béla: *A mélyfúrás és vízkutatás a XIX. század második felében – a magyarországi vízbányászat kialakulása: a Zsigmondyak kora – Kőolaj és Földgáz, 1981/a. 14. évf. 7. sz. pp. 221-222.*

Csath Béla: *A hódmezővásárhelyi kútfúró dinasztiák – Kőolaj és Földgáz, 1981/b. 14. évf. pp. 87-94.*

Csath Béla: *A Zsigmondyak szerepe a magyar vízkutatás és fúrás történetében – Vízügyi történeti füzetek 1983. pp. 1-100.*

Csath Béla: *A „szárnyasfúrás” Hódmezővásárhelyen – Kőolaj és Földgáz, 1991/a. 24. évf. 8. sz., pp. 250-255.*

Csath Béla: *Zsigmondy Béla szerepe a hazai vízkutatás és fúrás történetében – Kőolaj és Földgáz, 1991/b. 24. évf. 9. sz., pp. 270-285.*

Fodor Ferenc: *1942.: A Jászság életrajza – Bp. 1942. pp. 1-504.*

Halaváts Gyula: *A magyarországi artézi kutak története, terület szerinti elosztás mélységök, vizök bőségének és hőforrásának ismertetése – Föltani Intézet Alkalmi kiadványa, 1896. pp. 1-103.*

Apponyi Albert első jászberényi szobrának felállítása

Apponyi Albert gróf emlékére – aki több mint ötven esztendeig volt Jászberény város országgyűlési képviselője 1881 és 1933 között – halála után hat esztendővel szobrot emelt a városi magisztrátus. A szoborállítás azonban nem volt egyszerű ügy, évekig elhúzódott, éppen ezért megérdemel egy rövid történeti összefoglalót.

Már a szobor keletkezése is érdekes, két elmélet vitatkozik egymással, amelyeket Kiss Erika tollából ismerhetünk meg. Egyik feltételezés szerint Ság Manó ügyvéd, aki Apponyi politikai híve és rajongója volt, csináltatta Maróti Géza szobrászművésszel 1908-ban, de az akkori országos politikai megosztottság nem kedvezett annak, hogy ezt a szobrot köztéren felállítsák, ezért az ügyvéd Jászberény városának adományozta a bronzból készült alkotást. A városi elöljáróság sem akarta kiállítani, megkérdezték Apponyi véleményét, aki szintén ellenezte. Ízléstelen lett volna egy aktív politikus tiszteletére szobrot emelni. Így a műalkotást elraktározták a városi irattár mélyén, ott várta évtizedeken keresztül sorsa jobbra fordulását. A másik felvetés szerint 1923-as amerikai utazása után kereste fel Maróti műtermét a gróf, és ült modellt a szoborhoz. Maga a művész is ezt nyilatkozta a korabeli sajtónak, így ez a verzió tűnik valószínűbbnek. Ugyanakkor korabeli pletykák szerint az 1919-es Tanácsköztársaság idején a kommunisták be akarták olvasztatni, ezért elszállították a fővárosba, de a proletárdiktatúra gyors bukása megakadályozta a műtárgy pusztulását. Nem lett belőle sem ágyú, sem más egyéb fegyver, a jászberényi polgármester, Friedvalszky István visszaszerezte, és újra elhelyeztette az irattárban. A vörösök eme cselekedete viszont kikezdi az 1923-as szoborkeletkezés elméletét.

Németh Ferenc helytörténész, újságíró, ügyvéd, várospolitikus 1936 májusában – Apponyi születésnapjának évfordulójához közeledve – vetette fel a városi lap hasábjain az „Állítsuk fel Apponyi Albert szobrát" című cikkében, hogy az irattárban régóta őriznek egy mellszobrot, amely a város híres képviselőjét ábrázolja. *„Nagyon sokan még a létezéséről sem tudtunk ennek a szobornak és csak akkor döbbentünk rá, hogy Jászberény városa milyen rejtett értéknek a birtokosa, amikor Apponyi Albert halála alkalmából rendezett gyászünnepségen a városháza tanácstermében megpillantottuk."*

A cikk szerzője felsorolta Apponyi érdemeit, nevezetes tetteit, vallás- és közoktatásügyi miniszterségére, az első világháborút lezáró béketárgyalásokra hivatkozva tartotta fontosnak az emlékmű felállítását. *„Lehetetlenség, hogy Jászberény városa minél előbb fel ne állítsa gróf Apponyi Albert szobrát és ezáltal örök emléket ne emeljen annak az ötvenkét esztendős összeköttetésnek, amelyik ezt a várost az utolsó évszázad egyik legnagyobb magyar alakjához fűzte. A szobor már készen áll, csak méltó elhelyezésre vár."*

Apponyi Albert mellszobra a jászberényi Városháza előtt

Két héttel később a Jász Hírlap hasábjain már „N" jelzéssel újabb cikket írt Németh az ügy érdekében. Ebből rögtön kiderült, hogy első cikke nem maradt hatástalan a lokális közvélemény előtt. Az ötletgazda mindenképpen szabadtéri elhelyezést javasolt az alkotás méretei miatt. Egyszerű, de ízléses, márványból, vagy műkőből készített alapzatot képzelt a szobor alá. *„Minden díszítés nélküli négyszögletes oszlop egyetlen szó felírással: Apponyi."* Tanáccsal élt az iránt is, hová lenne érdemes elhelyezni. *„Legalkalmasabb helye véleményem szerint az Apponyi-téri ugynevezett nagykőnek a gimnázium és a járásbíróság, vagy pedig a Piffkó-ház és a Haász-ház közötti vége lenne."* De semmiképpen se a nagykőre tegyék, mert az az utcasarkon beforduló járművek kilátását, ezáltal a biztonságos közlekedést korlátozná. Németh a városháza, a járásbíróság, vagy a gimnázium előtti térszakaszt indítványozta. Fontosnak tartotta az elhelyezés szempontjából, hogy a városba tévedő idegenek számára rögtön feltűnő legyen, hiszen Apponyi – aki körül a trianoni békediktátum után a revizionizmus jegyében személyi kultusz alakult ki – országos hírű márkanévnek számított Jászberény számára.

Németh cikkei hatására megkezdődtek a szobor felállításának előkészületei és sokáig el is húzódtak. 1938 áprilisában Feczkó Iván helyi ügyvéd jelentetett meg cikket a Jász Hírlapban, amikor hírét vette, hogy hová tervezték az emlékmű helyét. Kiszivárgott ugyanis, hogy a városháza előtt állítják fel, hogy ezzel is jobban mutasson a magisztrátus épülete (a városvezetés részéről érv volt e helyszín mellett, hogy Apponyi mindig egy ott felállított emelvényről szónokolt). A cikk megjelenésekor a kivitelezési munkálatok – a térség teraszos kiképzése, lépcső építése – már meg is kezdődtek. Feczkó ezt a megoldást nem tartotta jó elképzelésnek. *„A szobor úgy fest mint valami rosszul keretezett kép"* – ha odaképzeli az olvasó a megjelölt helyszínre. Az ügyvéd úgy vélte a városháza kapuja fölött kialakított kis kiugró erkély is rosszul hat a szoborra, lenyomja azt, illetve az épület kapujától teljesen elvenné a kilátást. Közeli növényzet hiányában kopárnak is nyilvánította a környezetet. Németh Ferenchez hasonló elhelyezési elképzelésekkel állt elő, de kiegészítette azzal, hogy szerinte a Hősök emlékműve, vagy az országzászló körüli térség is alkalmas szoborállítási helyszín lehetne. *„Elhelyezésében is szimbólumot akarunk a szépséggel társítani?"* – tette fel a kérdést. Az ügyvéd, hogy érveit megerősítse, nyugat-európai nagyvárosok szobor- és térelrendezési elveit is példaként állította olvasói elé.

Feczkó Iván felvetése azonban hírlapi vitát generált. Komáromy József újságíró, helytörténész, a városi mozi későbbi vezetője cikkben reagált rá. Az ügyvédet falusias ízléssel vádolta

meg. Véleménye szerint, ha Apponyi szobra a Hősök szobra közelében lenne felállítva, akkor elrontaná a *„Mária Terézia-korabeli barokk főtemplomunk művészi perspektíváját, egyetlen műtörténeti büszkeségünket.”* Nézete szerint a városi elöljáróság azért döntött a városháza előtti kihelyezés mellett, hogy *„ne nyugdíjas öregurak és ne sugdosó szerelmespárok lombok közé rejtett enyh helyére helyezzék.”*

Publicisztikájában Komáromy József az olasz-német fasiszta, leegyszerűsítő gyakorlatilag semmilyen műtárgy nem lett a megfelelő módon elhelyezve.

Az Apponyi-szobrot végül 1939 elején, a gróf halálának hatodik évfordulójára (február 7.) időzítve felállították a városháza előtt, az épület kapujától alig néhány lépésnyi távolságra. Erről onnan értesülhetünk, hogy a Jász Hírlap 1939. február 11. számának címlapján egy névtelen és igen rövid cikkecske tényként közölte az olvasói közönséggel, hogy Jászberény egykori országgyűlési képviselője halálának amely 1947-ig szintén az ő nevét viselte, majd Sztálin elvtársról keresztelték el. Az 1990-es rendszerváltás utáni esztendőkben egy másik teret neveztek el Apponyiról a jászberényiek, ahol felállították második szobrát is, de ez már egy másik történet.

Apponyi Albert születésének 2016. május 29-én lesz 170. évfordulója. Remélem, Jászberényben méltó körülmények között fognak megemlékezni egykori hírneves képviselőjükről.

Dr. Anka László történész

Ezüstkalászos gazdatanfolyam résztvevői az Apponyi szobor előtt

tett városrendezési elveket ajánlotta a magisztrátus figyelmébe Apponyi szobra kapcsán, hogy Jászberény építészeti és térelrendezési szempontból egyaránt alkalmas legyen a jász főváros szerepének méltó betöltésére.

Feczkó ügyvéd úr sem hagyta szó nélkül az ügyet, főleg, hogy falusias ízléssel vádolták meg, hanem a Jász Hírlap következő számában reagált Komáromy cikkére. Esztétikailag továbbra is helytállónak tartotta saját elképzelését, miszerint a szobor kiválasztott helyét továbbra sem tartotta megfelelőnek. Úgy vélte soha nem késő új helyet keresni számára. De cikke végére odáig jutott kritikai észrevételeivel, hogy úgy vélte, az Apponyi-téren évfordulóján rendezett katolikus főtemplomi engesztelő szentmise áldozaton megjelent a városi elöljáróság és az *„évforduló alkalmából a mellszobrot babérfüzér vette körül.”*

Leleplezési/avatási ceremónia nélkül történt mindez, ami persze nem tetszett mindenkinek. A városi lap szerkesztőségéhez levél is érkezett, melynek írója „Egy régi választó”-nak nevezte magát. Azért méltatlankodott, hogy „miért kellett éjszaka idején kilopni a mellszobrot a talapzatra?” Felhánytorgatta, hogy nem tartottak ünnepélyes szoboravatási rendezvényt. Kritikájára senki nem reagált.

A második világháború után Apponyi szobra eltűnt a város főteréről,

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Apponyi mellszobra a jászberényi városháza előtt. ***Jász Hírlap,*** *1939. február 11. 1.*

Egy régi választó: Miért késik az Apponyi-szobor leleplezése? ***Jász Hírlap,*** *1939. március 25. 5.*

Feczkó Iván (dr.): *Apponyi szobra. Jász Hírlap, 1938. április 9. 2.*

Kiss Erika: *Jászberényi múltidéző, Jászberény, 2006. 154.*

Komáromy József: *Az Apponyi-szobor és egyebek. Jász Hírlap, 1938. április 16. 2.*

Németh Ferenc: *Állítsuk fel Apponyi Albert szobrát. Jász Hírlap, 1936. május 23. 2., június 6. 2.*

„Újra öltünk, és örökítünk” Jász-Nagykun-Szolnok megyében

A Nemzeti Művelődési Intézet egy országos lefedettséggel rendelkező szervezet, melynek minden megyében működik módszertani irodája. Feladatunk, hogy a megyében működő művelődési házakkal együttműködve tevékenységi körök mentén közösségeket hozzunk létre lehetőségeinkhez mérten.

Az „Újra öltünk, és örökítünk” program 2013-ban indult útjára az országban, akkor négy megyében, majd 2014-ben már hét megye kapott lehetőséget a hímző körök elindítására, s ekkor már Jász-Nagykun-Szolnok megyében is elindulhatott ez a folyamat. A művelődési házakkal együttműködve öt településen alakult meg a hímző szakkör. A Jászságban Jánoshida, Jászfényszaru és Jásztelek csatlakozott a programhoz, ott elsősorban a jász hímzés motívumaival ismerkedtek meg a résztvevők.

A hímzésben elmélyülve Jászfényszarun
Fotó: H. L.

A kunsági települések közül Kisújszállás és Kunmadaras indította el a szakkört, főleg a kun hímzés fortélyainak elsajátítását célozták meg. Az öt településen összesen 65 fiatal nő és asszony tanult meg hímezni a program alatt, mely 2014 októbertől 2015 márciusig tartott. A program célja az volt, hogy elinduljanak a szakkörök, támogatást kapjanak a csoportok a megala-

A jászfényszarui kiállítás megnyitója ***Fotó: H. L.***

A jászteleki hímző csoport az oktatókkal ***Fotó: H. L.***

Készül a jász hímzéses futó (Jásztelek) ***Fotó: H. L.***

kuláshoz és a munkához. Bízom abban, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet által támogatott 60 órás tanfolyam után a csoportok tovább működnek települési, intézményi támogatással.

A fél éven át tartó tanulási folyamat kiállítással zárult minden településen, ahol az érdeklődők megcsodálhatták a tanfolyam alatt elkészült munkákat.

A szakkör tagjai nagyon lelkesen készültek a kiállításra, s valóban csodás és értékes munkák születtek. Fontosnak tartom, hogy a motívumainkat a jelen kor használati tárgyaira is át tudjuk ültetni, hiszen a világ változik körülöttünk, s az értékeinket, hagyományainkat vinnünk kell tovább.

A kiállított hímzéseket szemlélve Jásztelken. Fotó: H. L.

A Nemzeti Művelődési Intézet együttműködő partnerei voltak a hat hónapos folyamatban a jásztelki Művelődési Ház és Könyvtár, a kunmadarasi József Attila Művelődési Ház és Nagyközségi Könyvtár, a Kisújszállási Művelődési Központ és Könyvtár, a jászfényszarui Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár, a jánoshidai Zagyva-híd Közösségi Ház, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Népművészeti Egyesület, a Jásztánc Alapítvány és a Kézműves Örökség Egyesület. Partnereinknek ezúton is köszönöm a lelkes és kitartó munkát, mellyel végigvitték a szakkört.

Farkas Kató módszertani referens,
Nemzeti Művelődési Intézet
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Iroda

A jánoshidai kiállításon a jász minták mellett más vidékek hímzései is helyet kaptak ***Fotó: H. L.***

A kisújszállási hímzés kiállítás egyik pillanata ***Fotó: H. L.***

Csoportkép a kunmadarasi kiállításon ***Fotó: H. L.***

JÁSZKUN ARCKÉPCSARNOK
Dr. Sárközy Ferenc (1896–1974) Jászberény kiváló orvosa

Ha tudná, hogy most egy cikk készül róla, talán ellenezné, de meglehet, hogy egy kicsit mégis örülne, hogy nem felejtettük el, ki tudja már ilyen távolságból. Annak idején, mikor utolsó éveiben komótosan, gyalog végigment Jászberény Főutcáján csaknem mindenki üdvözölte; a férfiak kalapemeléssel és *„tisztelem főorvos úr”* megszólítással, a nők többsége – gyakran lesütött szemmel. Jó napot kívántak neki, hiszen ismerték, mert városunk megbecsült szülötte volt. Néha meg-megállt, és elbeszélgetett az ismerősökkel. Nem sietett, egy kis tere-fere belefért az idejébe. Felmenői 1700-ig visszamenően, bizonyíthatóan megtalálhatók az anyakönyvekben és redemptusok voltak, akik közül egyesek anno a jászberényi tanács tagjai között is szerepeltek (senatorok) és részt vettek a város sorsának irányításában. Feri bátyám szüleinek a szép nagy polgárháza, amiben végül ő maga is a haláláig lakott, ott áll még most is a Szent Imre herceg út 7-es szám alatt. Az az épület, aminek a kéménye tetejére egy – minden évben visszatérő gólyapár – rakott fészket körülbelül hatvan évvel ezelőtt, mintha tudta volna, hogy oda kell fészkelnie, mert ott lakik Jászberény szülész-nőgyógyásza, aki netán a házakhoz a gólyákkal küldeti szét az újszülötteket, mint a gólyamesében.

Gazdálkodó szüleinek egyetlen gyermekeként biztosan el volt kicsit kényeztetve, mert elég tehetősek voltak, és a fiukkal nem fukarkodtak. Fiatalkori képéről egy nagyon jóvágású ifjú tekint vissza, akit édesanyja legszívesebben valamelyik „jobb” családból származó, berényi lánynak szánt volna, de az orvosegyetem után Ferenc Pesten kezdett el az egyik klinikán dolgozni, amely körülmények azt eredményezték, hogy egy csinos budapesti leányzóba botlott, és egymásba szerettek. Így aztán, hiába ellenezték a szülők, ők mégis egybekeltek. Csak egy esküvői kép maradt ránk az ifjú párról, mintha a szülők tüntetőleg oda sem akartak volna melléjük állni. De ez a kép azt meséli, hogy ennek így kellett lennie.

Nagyon szép pár voltak, és később, ha együtt látták őket a városban, megfordultak utánuk. Igaz, felesége nagyon adott magára, és sminkelés nélkül soha nem hagyta el házukat. Kecses járásával, csinosságával pedig tényleg úgy nézett ki, mint egy modern filmcsillag.

Az ifjú pár a fiatal éveiben a második világháborúig a Nagytemplom utcai, még most is álló, emeletes házban lakott, (amiben az idősek napközi otthona volt, jelenleg a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Pedagógiai Szakszolgálat található itt) amit maguknak építettek. Volt nekik egy kocsisuk és egy szobalányuk, akik a háztartásban segédkeztek. A kocsisra azért volt szükség, mert Feri bátyám még lovaskocsin járt a távolban lakó betegekhez, ahová alkalomadtán hívták. De ifjúkorában ezzel, a nála kosisként alkalmazott Kmécik Jánossal még fogatversenyeken is részt vett, ahol egyszer egy díjat is nyertek. (Egy díszes bronz ló szobrocskát kaptak ,ami valaha ott állt nagybátyám íróasztalán, s amit később a Kmécik családnak adtunk emlékül) Ez a bácsi az 50-es évektől, mivel már nem volt nekik se kocsi, se ló, a háztartásban segített a családnak, mert ezekben az években ápolásra odavettek magukhoz egy nagynénit és nagybácsit, amikhez kellett a segítség. Mikor aztán két testvérem is, mint nevelt gyerekek is odakerültek, bizony nagy volt abban a négyszobás házban a nyüzsgés. De ez mind már az apai házban zajlott az akkori Alkotmány utca 7-ben, amiről a *Berényi polgárházak belső világa* című írásomban (Jászsági Évkönyv 2005) már

Dr. Sárközy Ferenc kórházi főorvos

egyszer megemlékeztem. A nagybátyám a múlt század 30-as éveinek végén a berényi kórházban volt először 100 Pengő honorárium ellenében alkalmazva, mert a városnak nem volt lehetősége annak idején, hogy státuszba vegye. Csak a háború után állandósították, akkor viszont le kellett mondani földbirtokáról. Választania kellett, hogy gazdálkodni akar-e vagy a diplomájával szeretné a kenyerét keresni. Ő természetesen a diplomát választotta, és tekintélyes tagja lett kórházunknak, ahol az egyetemi hallgatók gyakorlatát is felügyelte, és bevezette őket a szülészet titkaiba.

A császármetszés volt az a terület, ami nevét fémjelezte, aminek nagy mestere volt. Dr. Suba György így emlékezik vissza az „öregre”, mert 30 év korkülönbséggel csak így hívták az én nagybátyámat: amikor gyakorlatát a Szülészeti osztályon töltötte: akkor neki többek között a nőgyógyászati titkokba már korábban bevezetett kollégáktól kellett ellesnie a vizsgálatok lefolyását, amit később a főorvossal megbeszéltek. De előfordult, hogy éppen a rutinosabbak már egy kicsit „elnaggyázták” a bemosakodást, amire nagybátyám, mint a Semmelweisi tanok követője – nagy súlyt helyezett, és egy ilyen szituáció alkalmával tudatosította az ifjabb kollégában ennek a lépésnek fontosságát. A kollégákat pedig természetesen rendreutasította, nehogy egyszer is orvosi hiba történjen.

A Szülész- Nőgyógyászaton nagy rend és fegyelem uralkodott, amit nagybátyám szigorának tulajdonítottak. Így tudta elérni, hogy az osztály megfelelt az akkori egészségügyi és higiéniás követelményeknek. Egyszer édesanyám is ezen az osztályon feküdt, és én a látogatáson kívüli időben merészkedtem be hozzá a saját készítésű galamblevesemmel, mikor is egyszer csak – vizit ürügyén – a nagybátyám hirtelen bevonult a kórterembe. Nem tudtam mást tenni, mint bebújtam az ágy alá, és anyukám eltakart a lecsüngő paplanával. Így megúsztam a „dörgedelmet”, mert engemet, mint rokont sem kímélt volna az ő szigora. Nagy tekintélye volt az orvoskollégái előtt is. Akkor még a nehezebb, az ottani körülmények között nem megoldhatónak tűnő eseteket mindig konzílium formájában együtt tárgyalták meg, mielőtt a beteget továbbutalták Pestre. Idősebb korában a Rendelőintézet Nő-

gyógyászatán szorgoskodott, majd később a kéttornyú, új Fürdőben látta el a balneológiai teendőket. Ehhez természetesen képezte magát.

Azt, hogy két testvéremet magához vette, nevelte és tanította őket, azt már más írásaimban is elmondtam. Mivel nekik nem volt saját gyermekük, ezzel a gesztussal segítették népes családunkat, hogy több jusson az otthon maradottaknak. Egy másik nézőpont volt, hogy a továbbtanulásuk is így megoldódott, hiszen az „értelmiségi" kategóriába estek. Kulák gyerekként nem lett volna semmi esélyük. De velük szemben is volt abban a házban egy kis szigor. Mindazért jól kellett nekik tanulniuk és bizonyos házimunkánál is, mint portörlés, törölgetés, vízhordás stb. segíteniük kellett. Ám voltak ott lazább hangulatú pillanatok is, mikor például az ott élő bátyám – János – tánciskolába járt, és együtt próbáltunk a nyitó bálra. Nagybátyám velem táncolván megmutatta, hogy valaha ők hogyan táncolták a tangót. Mondhatom, bonyolultabban, nagy belépésekkel, és a hölgyek derekának kecses hajlítgatásával, nem olyan szimplán, mint nekünk tanították az akkori tánciskolás oktatóink. Vagy mikor az új zenegépjük csínjára-bínjára (magnózás, hangfelvétel, visszajátszás) tanította őt a nevelt fia – János, mert az akkori technikához is érteni kellett, és ez már akkor is könnyedébben ment a fiataloknak. Nevelt lányát, Évát, aki a keresztlánya is volt, az utcán már mindenkinek csak úgy mutatta be mintha a sajátja lett volna. Nagyon szerette és nagyon büszke volt rá.

Azon kívül a vendégszeretetükről is híresek voltak, sok-sok orvoskolléga és kolléganő megfordult náluk, mikor is nagynéném a finom tortáival, süteményeivel brillírozhatott, mert mint háziasszonynak erre volt nagy kedve, ideje és tehetsége. Vasárnaponkénti időtöltésként előfordult, hogy kártya partikat rendeztek, mikor már az Úri Kaszinó megszűnt. Ilyenkor vágni lehetett náluk a füstöt, mert ők is, de a legtöbb vendégük is – nagy dohányzók voltak. Lakásuk falait jászberényi festők alkotásai díszítették, mert bizonyos kiállítások után egy-egy kép megvásárlásával támogatták az induló, vagy már befutott művészeket. Feltűnően csinosan öltözködtek, méretes cipőket viseltek, amire annak idején nem sok jászberényinek telt. Igaz ők se flancoltak annyira, és náluk is előfordult, hogy egy házivarrónő segítségével átvarratták, alakítgatták a ruhákat, aki még nyakkendőket és lámpaernyőket is megvarrta nekik. Mindennapi sétájuk a temetőbe vezető útjuk volt oda-vissza, csak nagynéném látogatta, és mikor egyszer a püspök is tiszteletét tette a városban, ők álltak bérma keresztszülőként mögénk.

Feri bátyámnak jó emberismerete és élettapasztalata volt, de mivel kicsit szófukar ember volt, ennek csak rövid mondatokban adott hangsúlyt. Gyakran mondta, hogy *„a házasság egy zsákbamacska..."* vagy például nekem, mikor az NDK-ba férjhez mentem, hogy *„majd meglátod, ha nem lesz pénzetek, akkor majd oda a szerelem is"*. Ideszámítom azt a mondását is, mikor megjövendölte, hogy „földönfutók" leszünk, ha eladjuk a családi házunkat. Ebben is kicsit igaza lett. De előfordult, hogy néha nagyon „feketén" látott, és mellésült a jóslata. Mikor például az egyik kisöcsém bélhurutos volt,és alig volt élet benne, épp annakidején halt meg nagyanyám, mire Feri bátyánk annyit mondott, hogy várhatott volna még a nagyanya, hogy egy koporsóval el lehetett volna intézni a problémákat. De nem lett igaza, mert a kisöcsém felépült, és megúszta a közös temetést.

Hogy mi mindent köszönhetünk neki? Fiatalabb testvéreim főleg az életünket, mert vallásossága miatt abortusz ellenes is volt, és szüleimnek inkább azt tanácsolta, hogy vállaljanak bennünket. Később pedig az „anyagilag" nehéz, szocialista időkben, mivel nekik nem lett gyermekük, még azt, hogy két testvérünk ellátását – jó rokonként – magukra vállalták. Az otthon maradott testvéreim esetében az összes, adódó orvosi problémáknál nagy segítőnk és tanácsadónk volt. Még elmondhatom, hogy a náluk való látogatásaim során, az ott töltött idő alatt ismertem meg azt a régi, polgári életformát, azt az emberi tartást, ami annak a társadalmi rétegnek jellemzője volt, amihez ők is tartoztak. Annak idején még szokás volt egymásnak személyesen újévet, húsvétot kívánni és névnapot köszönteni. Ezek a velük való találkozásaim megmaradtak emlékezetemben. Később a násznagyom is volt, és ezt az együtt-ünneplést se feledem. Amikor pedig már anya lettem, most az a gesztusa is megelevenedik, mikor három, összeszorított ujjával kitapogatta a kisgyermekem fontanelláját, vagy amikor dominózni tanította a kis nebulót. Talán vannak még emberek, akik ismerték őt mint orvost, mint embert és értékelik személyét illetve minden szigorát, szívesen emlékeznek vissza rá, mert ő – ha csak tudott, jót tett és jót akart. Ha a városunk nevében nem mondhatom, de családunk mindenkori köszönete kísérje! Emléke szívünkben él.

Dr. Sárközy Ferenc életének főbb állomásai:

- *Született: 1896. június 2-án Jászberényben*
- *Apja: Sárközy László gazdálkodó, anyja: Pénzes Katalin*
- *1902-1906 elemi iskolai tanulmányok Jászberényben*
- *1906-1915 nyolc gimnáziumi osztály elvégzése. Részben Jászberényben, majd a rákospalotai Wagner Mano gimnáziumban végzett „jó" eredménnyel.*
- *1916-ban már orvosnövendék Budapesten*
- *1916-17-ben egy önkéntes katonai éve volt a 29. Honvéd gyalogezredben*
- *1921-ben volt az első orvosi szigorlata*
- *1923-ban a második orvosi szigorlata*
- *1924-ben a harmadik orvosi szigorlata*
- *1924. február 23-án orvos-doktorrá avatták a Budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter tudományegyetem Orvostudományi karán, de még egy éves gyakorlatra kötelezték*
- *1926 május 1-jén megkapta orvosdoktori oklevelét – „jó" eredménnyel*
- *1928-ban néhány hónapos bécsi tanulmányútja – orvos gyakornokként*
- *1929 június 20-án tartott vármegyei közgyűlésen hirdették ki az oklevelét*
- *1929-32-ben budapesti klinikákon dolgozott*
- *1933 április 29-én házasságot kötött Szuchányi Évával,és Jászberénybe költöztek*
- *1933 január 10-től a berényi képviselő testület kórházbizottsági tagja lett*
- *1933-tól engedélyezték, hogy a berényi Erzsébet Kórházban ingyenesen dolgozzon*
- *1934-től 100 Pengő tiszteletdíj ellenében a 24 ágyas szülészeti osztály vezető főorvosa lett*
- *1940-ben is még csak honorárium ellenében rendelt*
- *Mivel gazdálkodással is foglalkozott, 1940/41-ben elvégzett egy téli gazdasági tanfolyamot (ezután próbálkozott a rizstermeléssel)*
- *1944-ben a kórházat megszállták a németek, majd az oroszok*
- *1946/47-ben már újra a kórház soraiban található*
- *1947-62 az Erzsébet Kórház szülészeti osztályának főorvosa*
- *1950-es években megkapta a Nép Kiváló orvosa című kitüntetést*
- *1962-65 a rendelőintézet nőgyógyásza később balneológuskodik a megépült, új fürdőben*
- *1965-74 nyugdíjas évei Jászberényben*
- *Elhunyt: 1974 március 28-án. Sírja a Szent Imre temetőben található.*

Uferné Sárközi Ágnes

Két elfelejtett művész, Jász Faragó Sándor és Pérely Imre legendás barátságának dokumentumai

Jász faragó Sándor nevét hiába keressük a művészeti lexikonokban. Pérely Imre szerepel ugyan, de művészetéről csupán ennyit jegyzett meg a szócikk írója: *„Főleg újságok részére dolgozott, ezenkívül kötetekben megjelent, írókat, művészeket, társadalmi személyiségeket ábrázoló portréi, illusztrációi révén vált ismertté."* Az Akadémiai Kiadó által megjelentetett Magyar művészet 1919-1945 című reprezentatív tudományos összefoglalás is csak annyit jegyzett fel róla, hogy azok közé a *szociáldemokrata művészek* közé tartozik, akik *„kizárólag a kompromisszumra törekvő, megalkuvó munkáspárt képes propagandájában adódó feladatokat látták el, többnyire régebbi ábrázolási típusok tartalmilag fokozatosan kiüresedő ismétlésével. E körbe kell sorolnunk Pérely Imre … rajzait…"* Pedig Jász Faragó Sándor és Pérely Imre ennél bizonyosan többet érdemelnek.

Jász Faragó Sándor (1888–1968) Jászárokszállás szülötte. Iskoláit szülővárosában kezdte, ezt követően a gyöngyösi gimnáziumba járt. Családja kívánságára gyógyszerész lett. Az első világháborúban lovastisztként szolgált Isonzónál és Piavénél. A képzőművészethez gyermekkorától vonzódó férfi csak apja halála után iratkozhatott be a festőakadémiára. Ekkor cserélte a tégelyek világát a palettára. Az akadémiai éveket követően Münchenben, Párizsban és Olaszországban a monumentális művészeteket tanulmányozta. Noha többször is kiállították nagy mesterségbeli tudásról tanúskodó képeit a Nemzeti Szalonban, nem lett festő. Mint újságrajzoló művész a Pesti Napló rovatvezetője és művészeti tervezője volt. Emellett számos külföldi lapnak is dolgozott, színdarabokat írt, sőt színpadi díszletet is tervezett. A pesti színházak három darabját is játszották. Árokszálláson a község/városháza tanácstermében két freskója látható, az egyik Árukmellékszállás alapítása címet visel, a másik pedig Kossuth és Görgey árokszállási találkozását örökíti meg.

A Pesti Napló 1939-ben megszűnt. Ezt követően Jász Faragó Sándor hátat fordított a fővárosnak és feleségével, Azari Ilona színművésszel hazaköltözött Árokszállásra. A rajzolást azonban nem tudta abbahagyni. A Jászárokszálláson és környékén megforduló vándorcirkuszok életét rajzolta. Rezignáltan jegyezte meg magáról naplójában: *„Nevem hetvenmilliószor volt kinyomtatva, …de 20 év alatt elfelejtettek."*

Pérely Imre dedikációja katalógusának borítóján

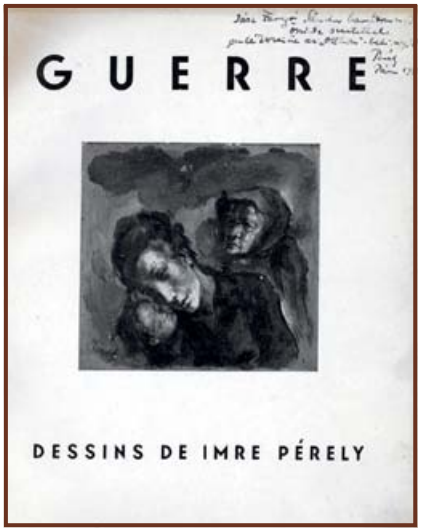

Pérely Imre 1935-ös katalógusának címlapja

Pérely Imre (1898–1944) Pápán született. Apja Hercz Béla órás, anyja Pérely Karolina háztartásbeli. 1921-ben állítólag Gárdonyi Géza inspirációjára vette fel művésznévként anyja magyar nevét. Apja rövid életrajzát első házasságából származó leánya az Élet és Irodalom 1975. szeptember 20.-i számában „Hazája elfelejti?" címmel tette közzé. De megemlékezett róla a barát, Jász Faragó Sándor is, melyet jegyzetnoteszából 1968. augusztus 8.-án Kaposvári Gyula írt le azzal a megjegyzéssel, hogy a jegyzetekből arra lehet következtetni, Jász Faragó Sándor az alábbiakat 1951-ben, esetleg az azt követő években vetette papírra.

„Szükségesnek tartom, egy olyan lexikális adatnak feljegyzését, mely –sajnos – minden lexikonból hiányzik, még azokból is, amelyek bőségesen foglalkoznak olyan közepes művészek életrajzával és munkáival, kik nemcsak nem közelítik meg az itt ismertetett nagy magyar művész értékét és fontosságát, de még csak jelentőségük sincs akkor, ha ezekkel akarnók összeméri.

Pérely Imréről van szó, ki sok művészhez hasonlóan hányatott életet élt, de a nagy nyilvánosság előtt leélni olyan életet, mely szakadatlanul a nagy nyilvánosság előtt folyt le, maga is egyike a legmegfoghatatlanabb jelenségeknek.

Pérely Imre, mint újságrajzoló és illusztrátor kezdte művész pályáját. Miután az óráspult mellől húzta ki a váci püspök, ki felismerte zsenijét s kiképeztetését lehetővé tette, éveken keresztül naponta szerepelt a különféle napi- és hetilapokban, folyóiratokban, könyvekben és ezek címlapjain. Ilyen és ennyi nyilvánosság mellett igazán nagy művészet volt az ismeretlenség homályában maradni.

Lehetséges, hogy maga is csodálkozott ezen a tényen s egy szép napon búcsút sem véve a sajtótól Rómába ment, ahol egy ceruzával és egy darab rajzpapírral a kezében a pápa elé bocsájtották, hogy róla portrét rajzoljon. Más, beérkezett nagy művésznek is komoly megtiszteltetés, ha az egyházfejedelmet vagy akármilyen más fejedelmet órák hosszára maga elé ültetheti. De egy fiatal, ismeretlen nevű kis illusztrátornak feltétlenül a világhírnevet jelentette volna, ha az nem Pérely Imre, s még akkor is, ha a műve nem lett volna oly mesteri és kiváló a maga nemében. Az lett. Kiváló és mesteri lett, annyira, hogy utána az összes kardinálisok leültek elé, hogy portréikat elkészítse. De ugyanúgy leültek a Vatikán nagyságai s az oda akkreditált követek, a pápai gárda parancsnoka és tisztjei is. Mindezekről megemlékezett a világsajtó természetesen, anélkül azonban, hogy Pérely Imrét igazán és komolyan felfedezték volna. Anélkül, hogy

teli zsebbel vagy gomblyukában a Nagy Szent Gergely renddel utazhatott volna tovább Párizsba.

Ide is mint ismeretlen, szegény és szerény kis művész érkezett meg s hamarosan állami megbízást kapott a soviniszta franciáktól. Később a Petit Palaisban – talán ő első alkalommal, mint idegen nemzetiségű művész állított ki újabb műveiből olyan sikerrel, hogy az ugyanott és ugyanakkor kiállító többi – természetesen francia művész együttesen kapott olyan sajtó-méltatást, úgy minőségben, mint terjedelemben, mint ő egyedül.

Ha a Renaissance korában Firenzében, vagy Milánóban születik, úgy nem győznek róla eleget tanulni a művészettörténelemben; így a napilapok tiszavirág életű tudósításaiban élt és süllyedt el és még a lexikonban is hiába keressük a nevét ennek a nagy és kiváló művésznek.

Pérely 1940-ben készült katalógusának belső borítója dedikációval

A Párizsban kiadott albumának előszavát Duhamel írta. Ez a műve talán megőrzi nevét s néhány művét valamely könyvtárban." (Georges Duhamel francia költő, író esszéista, 1935-től az Akadémie francaise tagja, 1942-től 1946-ig örökös titkára volt.)

Jász Faragó Sándor jegyzetfüzetének egy másik helyén még külön anynyit jegyzett fel Pérelyről: „*A távolból is elküldte egy-egy dedikált könyvét egy kis jász faluba öreg barátjának*". A „jász" sorstárs három Pérely kiadványt őrzött könyvtárában. Az egyik a Népszava-könyvkereskedés kiadásában jelent meg Fény és árnyék címmel, s kilenc lapot tartalmaz. A címlapon a következő dedikáció található: „*Faragó Sándor kedves barátomnak, a „Sári"-nak, a felsőház és fehérház tagjának, megkülönböztetett tiszteletem, szeretetem, nagyrabecsülésem s a többi jelére, őszinte barátsággal Pérely Imre.*" A másik a Párizsban 1935-ben megjelent, kilenc lapot tartalmazó Guerre (War, Krieg), melynek dedikációja: „*Jász Faragó Sándor barátomnak emlékezésül az „otthon"-beli napokra. Pérely. Párizs 1935",* s harmadik pedig a Duhamel előszavával Budapesten 1940-ben Cserépfalvi kiadásában napvilágot látott, még 1931-1939 között Párizsban készült rajzait tartalmazó Fekete-fehér képek, amelynek belső előzéklapján két eredeti Pérely tusrajz alatt látható a felirat: „*Jász Faragó Sándornak öreg barátsággal és szeretettel Pérely Imre.*"

Végezetül megjegyezzük, Pérely első házasságából származó lánya, Péreli (sic, az akkori trend miatt nem engedték y-nal írni a nevét) Gabriella, unokája pedig a Kossuth-díjas textilművész, Pérely Zsuzsa.

Dr. Selmeczi László régész, történész

Kitüntetések Jászberényben a Város Napján

A jász főváros Város napja (április 3-a) minden évben az 1848-49-es Magyar Szabadságharc emlékét idézi meg. 1849. április 3-án ugyanis Jászberényben, a Jászkun Kerület székházában találkozott Kossuth Lajos, Görgey Artúr, Damjanich János, gróf Leiningen Westerburg Károly és Klapka György, akik innen indították el a dicsőséges tavaszi hadjáratot, amely a tápióbicskei és az isaszegi csaták győzelmével zárult.

Jászberény minden évben méltó ünnepséggel emlékezik meg a jeles történelmi eseményről, s ebben kezdettől fogva közreműködik az Magyar Huszár és Katonai Hagyományőrző Szövetség, akiknek nyalka huszárjai végigjárják a Tavaszi Hadjárat helyszíneit, és rekonstruálják az egykori csatákat.

A város napi ünnepség fényét emeli az is, hogy minden évben ekkor adják át a városi kitüntetéseket. Így történt ez ebben az évben is. A Lehel Filmszínházban megrendezett ünnepségen dr. Szabó Tamás polgármester nyújtotta át az elismeréseket a díjazottaknak. Jászberény Város Önkormányzatának Képviselőtestülete a város érdekében végzett tevékenységéért, kiváló szinten végzett múzeumigazgatói munkájáért, a nagyrabecsülés legméltóbb kifejezése képen *Jászberény Város Díszpolgára* címet adományozott **Hortiné dr. Bathó Edit** néprajzkutatónak, a Jász Múzeum igazgatójának.

Bolla János emeritus jászkapitány magas színvonalon végzett kapitányi, és városvédő munkáját, és **dr. Rédei István,** a CO-OP Star Zrt. elnök-vezérigazgatója város érdekében kifejtett eredményes tevékenységét *Pro Urbe Jászberény* kitüntetéssel ismerték el.

A *Város Tiszteletbeli Polgára* címet a vechtai testvérvárosi kapcsolat fenntartása érdekében végzett kiemelkedő tevékenységéért **Helmut Gelsnek,** Vechta Város polgármesterének adományozták.

A *Friedvalszky Ferenc köztisztviselői díjat* ebben az évben **Faragó Zoltán,** a Polgármesteri Hivatal Számviteli Osztályának vezetője, míg a *Sipos Orbán* nevével fémjelzett *kulturális és művészeti díjat,* **Szűcsné Urbán Mária** táncpedagógus, a Viganó Alapfokú Művészeti Iskola igazgatója, és **Kormos László,** a Boom Média Kft. ügyvezetője érdemelte ki több évtizedes kiemelkedő művészeti és kulturális munkásságáért.

Jászberény Város *Zirzen Janka Közoktatási díjában* négy kitűnő pedagógus részesült: **Deméné Ilona Gabriella** és **Turcsányiné Pesti Edit,** a Lehel Vezér Gimnázium pedagógusai, **Németh Zoltán,** a Klapka György Szakközép- és Szakiskola vezető helyettes tanára, valamint **Péterné Varga Erzsébet,** a Palotásy János Zeneiskola zongoratanára.

Árpád-házi Szent Erzsébet díjat kapott **dr. Ragó Edit** házi gyermekorvos, **dr. Yosef Assefa,** a Jászberényi Szent Erzsébet Kórház főorvosa, és **Fajkáné Lados Szilvia,** a kórház titkárságvezetője.

A *Gerevich Aladár Sport díjat* **Agócs Tibor** kyokushin karate edző, **Darázs Rózsa** rövidpályás gyorskorcsolyázó érdemelte ki. A *Szent Klára Szociális munka díját* **Tóth Mónika,** a Városi Bölcsőde mb. vezetője, és **Szőrös Gyuláné,** a Szent Klára Idősek Otthona szociális gondozója vehette át. *Komáromy József sajtódíjban* részesült **Halász Lajos** újságíró, a Jászkürt Újság főszerkesztője, *Rendészeti díjat* kapott **Harmath Antal** tűzoltó zászlós, és **Nagy Gábor** rendőr alezredes. *Jászberény Város Mecénása* díját pedig ebben az évben **id. Darázs Istvánnak,** a Darázs Keverő Kft. ügyvezető igazgatójának ítélték oda.

Gratulálunk a kitüntetetteknek!

JÁSZKUN KÖZÉLETI ARCKÉPEK
Dr. Örsi Julianna néprajzkutató

Karcagon született, a Gábor Áron Gimnáziumban érettségizett 1969-ben, s 1974-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem-néprajz szakán végzett. Dolgozott a karcagi Györffy István Nagykun Múzeumban, majd negyedszázadig igazgatta a túrkevei Finta Múzeumot. Számos kötete jelent meg, sok tanulmányát és cikkét jegyzi a szakma, manapság is sikeres pályázatok gazdája, mellette köteteket, folyóirat-évkönyvet szerkeszt, egyesületet és tudományos közösséget vezet, konferenciákat szervez. Mellesleg pedig nyugdíjas. A legújabb biográfiai hír róla: dr. Örsi Julianna 2015.március 15-e alkalmából *„a magyar vidék kulturális örökségének megőrzése és a térségben élők életkörülményeinek javítása érdekében végzett kiemelkedő munkája, valamint jelentős tudományos közéleti tevékenysége elismeréseként”* a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetést vehette át dr. Fazekas Sándor földművelésügyi minisztertől.

– Régebben már említette, hogy a néprajz tanszéken Gunda Béla, a történészek közül pedig Orosz István professzor úr volt Önre nagy hatással. Miért a néprajzot vitte tovább?

– Nekem már igen korán (és alapvetően) a néprajz kutatási területei és módszerei, az emberekkel való kapcsolattartás lett nagyon fontos – és hát ebben a döntésben is meghatározó volt Gunda Béla professzor úr személye. Egyébként, bár a diploma átvétele után a karcagi néprajzi múzeumba kerültem, de dr. Bellon Tibor mellett történészként dolgoztam. A történeti kutatásokkal együtt azonban néprajzi gyűjtést is végeztem, nagyon sok interjút készítettem az akkori legidősebb generáció tagjaival, akik az 1870-es években születtek. Másrészt pedig már az 1970-es években részt vettem az Alföldet feltáró néprajzi kutatásokban. A karcagi múzeum történészeként egyébként a történelem, a néprajz és a szociológia határán lévő kutatási területet választottam. Tulajdonképpen ezt vittem tovább Túrkevén is, de ott már nagyobb hangsúlyt helyezhettem a néprajzra.

– Mikor került a túrkevei múzeum élére?

– Egészen pontosan 1982. szeptember 1-jén lettem a Finta Múzeum vezetője. Az új intézmény egyben új lehetőségeket is jelentett és nyilván kihívás volt, mert mint általában a vidéki múzeumoknak, ennek is összetett feladatai voltak, de előzményei lenyomataként a gyűjteménye is összetett volt. Eredetileg helytörténeti múzeumként indult, és az 1950-es évek elején az első igazgató, Dankó Imre kicsi, ám nagyon értékes anyagot gyűjtött össze. Mivel a település hamarosan az első termelőszövetkezeti város lett, a múzeumot termelőszövetkezeti múzeummá szervezték át. A következő jelentős gyűjteménygyarapító Györffy Lajos volt,

Dr. Örsi Julianna. Fotó: Bugyi Gábor

aki nyugdíjasként vezette a múzeumot 1966-1978 között. Történelem-földrajz szakos tanár volt, de több nyelven, közte törökül is jól beszélt, sőt 16. századi deftereket fordított, elsősorban tehát nyelvészeti dolgokkal foglalkozott. Nagyon nagy érdeme viszont, hogy az Egyesült Államokból hazahozatta a Finta képzőművészeti hagyatékot, ami aztán nemcsak a túrkevei múzeum szimbóluma, hanem már a „névadója” is volt, amikor én odakerültem.

– Egy fiatal néprajzkutató számára mennyiben jelentett feltáratlan terepet Túrkeve?

– A feltárás kezdeteit talán Vadász Pál munkássága jelenti, de annak idején a családi kötődések révén Györffy Istvánnak is eleven kapcsolata lett a helyi értelmiségiekkel és több alkalommal is gyűjtött itt. Az ő hatására az 1930-as években kezdődtek Györffy Lajos bácsi itteni kutatásai. Ő egyébként két fontos munkával jegyezte be magát a néprajzi és a történeti irodalomba. Az egyik az 1863.évi aszályról írott dolgozata, a másik pedig a szolnoki szandzsák 1571.évi defterének a fordítása. Egyébként pedig a múzeum mellett 1974-ben több olyan szakkör alakult, amelyek feladatuknak tekintették a hagyománykutatást és a hagyományőrzést. A Hagymási Sándor irányította közösség helytörténeti szakkör volt, Szádvári Antalné pedig a díszítőművészeti kört vezette. Ez a két csoport vett pártfogásba, amikor odakerültem, és hát később nyilván én is segítettem az ő munkájukat.

– Mivel kezdte a település tudományos igényű feltárását?

– A múzeumi munkába igyekeztem azokat a módszereket átültetni és meghonosítani, amiket Karcagon tanultam. Ebben aztán voltak rendszeres kiállítás-rendezések és kiállítás vándoroltatások. Az ismeretátadásnak ezt a formáját (lehetőségét) nagyon fontosnak tartom. Múzeumi ténykedésem évtizedei alatt mintegy százötven kiállítást rendeztem. Voltak ugyanakkor múzeumi gyermekfoglalkozások és mellette még a tudományos munka. Ezen a három területen igyekeztem fellendíteni a túrkevei múzeumi életet. A gyűjteménygyarapítás során az esztendők alatt jelentős iskolatörténeti anyagot tudtam begyűjteni – elsősorban a tanyai iskolák életéből. Másrészt pedig, mivel elődeim nemigen foglalkoztak textíliával ezt az állományrészt is sikerült megerősíteni. Vászonneműeket, hímzéseket stb. nagy számban gyűjtöttem, de a kutatási témáimból fakadóan, a változás néhány emblematikus tárgyát is bevittük a múzeumba. Érdekes volt megfigyelni, ahogy az 1870-90-es években született adatközlőktől közeledtünk napjaink világához, az újabb és újabb generációk elbeszélései, tapasztalatai – a korábbi viszonylagos mozdulatlansághoz képest – egyre inkább egy folyamatosan változó világot mutattak. Ahogy már említettem, az 1970-es évek közepétől több olyan Alföld-kutató programban

is részt vettem, amelyek eredményei a ’80-as évek elejére beértek – azaz a kutatócsoportok megállapításait, tapasztalatait számos könyvben tették közzé. Ezekre hivatkozhattam, amikor az akkori vezetés, a városi tanács elé terjeszthettem a javaslatomat, miszerint indítani kellene egy Túrkeve monografikus kutatást, és ennek én, mint a múzeum vezetője szívesen az élére állnék. Elfogadták, és 1986-ban el is indíthattuk a munkát. Ennek az eredménye a Túrkeve földje és népe című városmonográfia – 1992-ben,1996-ban és 2000-ben megjelent – három kötete.

– A három kötet ezerháromszáz oldalon, huszonnyolc tanulmányt sorakoztat fel. Gigászi munka! Másrészt a nagykun városok közül a kisújszállási három kötet után túrkevei lett a második nagykun városmonográfia. Hogyan fogadták az olvasók?

– A három kötet is igazolja, hogy a lakosság szívesen fogadott bennünket az anyaggyűjtés során, a város vezetése mindvégig támogatta a megjelenést – és hát szakmailag is elismerték az eredményeit.

– A változás folytatódott, hiszen a 20. század utolsó évtizedében megkezdődött a rendszerváltás. Túrkevén országosan is az legelsők között készült el ennek az időszaknak a vizsgálata az Ön bábáskodása mellett és Szendrei Eszter jóvoltából.

– A kultúra kutatására és a jelenkor dokumentálására mindig nagy hangsúlyt fektettem. A monográfia egyik szerzőjének, Szendrei Eszternek a 2000-es évek közepén ajánlottam – doktori disszertációs témaként – társadalom és a munka összefüggéseinek kutatását, amelyben a munkanélküliségen volt a fő hangsúly. Ez ekkor már igen súlyos probléma volt a városban, rengeteg családot érintett. A háttérből tudtam segíteni a kutató munkáját, aki külső szemlélőként nagyon jól rálátott a közösségre, igazi mélyfúrást végzett, és ebből valóban egy fontos könyv lett. (Szendrey Eszter: Törésvonalak: A rendszerváltozás hatása Túrkeve társadalmára, Túrkeve, Túrkevei Kulturális Egyesület, 2011)

– Az ön munkájában mennyiben jelentettek változást a rendszerváltozás hozta új lehetőségek?

– Hát igen, nagyon tanulságos egy közösségben élni, akkor, amikor a változás bekövetkezik, elég sok dokumentációt készítettem abban az időszakban, elsősorban fényképeket és nyilván jegyzeteket is készítettem rendezvényekről, ülésekről. Sokak akaratával találkozva javasoltam a *Túrkeve című helyi újság* alapítását, és a lapindítástól (a mutatványszáma ’88-ban jelent meg) fogva bábáskodtam felette, az 1990-es évek közepétől 2002-ig pedig a főszerkesztője voltam. Nagyon sok olyan dolgot tudtam megjelentetni, amik ma már kordokumentumnak számítanak. A rendszerváltással beköszöntő új lehetőségek között kell megemlíteni a *Túrkevei Kulturális Egyesület* 1990.évi megalapítását. Az egyesület azóta is működik és nemcsak helyi, hanem nagykunsági feladatokat is felvállal, hiszen 1995-ben Túrkevén volt a redempció 250 éves évfordulójának zászlóbontása, és az éves programok egyik főrendezője a mi, akkor ötödik évében járó egyesületünk volt, és mint múzeumigazgató, és mint az egyesület elnöke, magam is nagyon sok feladatot vállaltam.

De ez az egyesület azóta is folyamatosan felvállalta/felvállalja a különböző történeti kiállítások rendezését és a rendezvények szervezését. Nemrégiben például a Jászkun Nap keretében rendeztünk meg egy nagykunsági ünnepséget, és most ismét gazdag programmal készülünk. 1995-ben alakult a *Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tudományos Egyesület,* amelynek alapításától tagja vagyok, 2006-ban pedig megkaptam az elnöki tisztséget, azóta irányítom és szerkesztem a legfontosabb kiadványát, a Jászkunságot. Ez 2012-ig folyóiratként jelent meg, 2013-tól azonban évkönyvként jegyezzük. Az egyesület feladata, hogy összefogja, és többek között publikációs lehetőséggel támogassa a megyében élő értelmiségieket. A felsoroltak persze csak a jéghegy csúcsát jelentik, hiszen a változó törvények, a fenntartói kör átszervezése, az új kutatási finanszírozás miatt a múzeumoknak számos más korábbi dologban is újítaniuk kellett, tehát a múzeum- és kutatásfinanszírozásban is új lehetőségeket kellett találni, ami újabb feladatokat rótt rám.

– A kutatásokat azonban a megváltozott körülmények között is igen intenzíven folytatta, sőt, az ezredfordulón saját szervezésben és elképzelések alapján indított el és vezényelt le egy többéves programot, amellyel a Túrkeve-kutatás után egy tájegység, a Nagykunság települései felé fordult – ahogy emlékszem – egy elég népes kutatócsoport szakmai vezetőjeként…

– 2001-ben közösségvizsgálatra nyertem egy nagy pályázatot, és valóban, a kutatott „közösség” alatt a Nagykunság, Karcag és vidéke társadalmát kell érteni. Az említett kutatócsoportot a korábbi tapasztalataimra építve hoztam létre. Igen eredményes csapat lett, amellyel több évig vizsgáltuk a lokális közösségeket, a vérségi csoportokat és az egyént. Ezeknek a kutatásoknak az eredményeit összegeztem 2003-ban *A családok, famíliák, nemzetségek* című könyvemben és a 2004-ben ugyanebben a témában megjelent a *Nagykunsági közösségek: Lokális közösségek szerepe a változó társadalomban és A társadalom kihívásai – a mikroközösségek* válaszai című kötetekben, amelyek kivívták a szakma elismerését. Ez a munka tehát 2001-től 2004-ig tartott. A következő, hasonló vállalkozást – egy másik stábbal – 2006-2008 között kiviteleztük. Akkor már évek óta megvolt a katedrám a mezőtúri főiskolán, úgyhogy ebben a főiskolás egy egyetemi hallgatók kutatásba nevelése kapta a fő hangsúlyt. A címe is az volt, hogy *Nemzedékek kutatóúton.* A két év alatt mintegy negyven hallgatóval dolgoztunk, részben a mezőtúri főiskoláról, részben a Debreceni Egyetemről, s a feltárást – összehasonlításként – más területekre is kiterjesztettük, ezért voltak aztán Mátészalka környékén, Kunhegyesen és másutt is táboraink. Az eredményeket több kötetben, illetve több, a Jászkunság folyóiratban megjelent tanulmányban tettük közzé, a projektzáró kötet a *Nemzedékek kutatóúton* című könyv volt. Aztán ott volt nekem ebből az időből a *Múzeumi tükörkép: Múlt, jelen, jövő tájmúzeumi szempontból* című kötetem a múzeumi szakma felé, de egy fotóalbumot is készítettünk a városról, és persze a konferenciaköteteket is meg lehet említeni, mert az elért eredményekből időszakonként konferenciákat is rendeztünk.

– Hol tanított még?

– Tulajdonképpen nem sok helyen. Mezőtúron voltam a leghosszabb ideig, 2000-2008 között, azután egy évet oktattam a szolnoki főiskolán, 2011-12-ben Szegeden az egyetemen tanítottam, de Békéscsabán a főiskolán is volt néhány órám.

– Az Ön munkásságának egyébként jelentős lenyomatát adják a konferenciák, hiszen két héttel ezelőtt ugyanúgy konferenciára készült, mint mondta, ahogy két évtizeddel ezelőtt is hallottam már, hogy nem ér rá, mert előadást tart itt vagy ott. Hány helyen adott elő eddig? *(folytatás a 22. oldalon)*

(folytatás a 21. oldalról)

– Még nem számoltam össze, de sok helyen megfordultam így, hiszen a pályám kezdete óta részt veszek tudományos konferenciákon. Először a hazai műhelyekben tartottam előadást és azok között is ott volt például a békéscsabai nemzetközi konferencia, amelynek rendszeres előadója voltam. Az 1980-as évek végén nyílt meg az út, és teremtődött meg a lehetőség, hogy külföldön is tarthassak előadásokat. Hát '87-ben ugyan még anyagi okok miatt nem tudtam eleget tenni egy svájci felkérésnek, de '89-ben már elutaztam Norvégiába. Ez volt a nyitánya annak az időszaknak, amikor minden évre esett egy vagy több külföldi előadás. Így jártam például Ausztriában, Romániában, Izraelben, Indiában, Észtországban és így tovább. Tíz évnyi idő volt az, amikor megtehettem, hogy elfogadom a meghívásokat – bár Ausztráliáról és Kínáról így is le kellett mondanom. Jó alkalmak voltak arra, hogy a mi kis világunkról, a Jászkunságról hírt vigyek a külföldi tudományos fórumokra, amellett persze másutt is megismerték a nevemet, a munkásságomat, és nem utolsó szempont, hogy így más kultúrákba is betekintést nyerhettem. Nyilván kutatóutakon is megfordultam külföldön, kezdve az olyan „külfölddé lett" magyarlakta tájakkal, mint Bácska, a Partium, Erdély, Szlovákia, de eljutottam az Ural vidékére, Udmurtiába is.

– Végezetül néhány tény az elmúlt két-három évből: tavaly Györffy István születésének 130.évfordulójára tudományos konferenciát szervezett és rendezett. Pár éve már (a túlélés megkönnyítése végett) évkönyvvé formálta és szerkeszti a Jászkunság című folyóiratot. Megjelentek a Jegyzőgenerációk, A hagyományőrzés útján, a Középpontban a család, és a Parasztvilág című, szerzőként vagy szerkesztőként jegyezett kötetei, valamint egy Gyárfás István történészről összeállított monográfiával 2014-ben útjára indította A Jászkunság tudósai című könyvsorozatot és most, beszélgetésünk után is a nyomdába megy majd. Az eddig elmondottakból is látható, Önt megállás nélkül sodorja tovább a munka. Mik lesznek a következő állomások?

– Az elmúlt napokban azért is mentem a nyomdába, mert Györffy Istvánról állítok össze egy tanulmánykötetet és a Jászkunság Évkönyvet szerkesztem. A Parasztvilág című könyvben négyéves kutatási ciklus eredményeit tettem közzé. Egy korábban felvett terület azonban még kimaradt, ez a vérségi csoportok (a család, a rokonság stb.) a változó világban, a múló időben. Egy ilyen tárgyú vizsgálódásra fogom fordítani az elkövetkező két-három évet. Aztán, ha unatkoznék, majd kitalálok valamit…

– A kitüntetéshez gratulálunk. Köszönöm a beszélgetést!

Elek György újságíró

Állami kitüntetések a tudományért és a hagyományőrzésért

Immáron hagyomány, hogy március 15-i nemzeti ünnepünkhöz kapcsolódóan országosan is elismerik azon személyek munkáját, akik magas színvonalú és kiemelkedő eredményű tevékenységet végeznek szakterületükön. Legnagyobb örömünkre lapunk két szerzője is ebben a megtiszteltetésben

A két kitüntetett: dr. Örsi Julianna és Oláh Lajos dr. Fazekas Sándor miniszter úr társaságában
Fotó: Oláh Lajosné

részesülhetett. **Dr. Örsi Julianna,** a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület elnöke, a túrkevei Finta Múzeum nyugalmazott igazgatója a *Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét,* **Oláh Lajos** kunhegyesi helytörténeti kutató és gyűjtő pedig a *Magyar Ezüst Érdemkereszt* kitüntetést vehette át a Földművelésügyi Minisztériumban.

Szívből gratulálunk a kitüntetésükhöz!

Sikeres évet zártak a jászdózsai hagyományőrzők

A nagykátai katonai hagyományőrzők segítségével szervezett kétnapos kiképzéssel zárták a 2014-es mozgalmi évet a jászdózsai hagyományőrzők. A tavaszi emlékhadjáratban 2009 óta közreműködő település ebben az esztendőben egy sikeres pályázat segítségével tetőtől talpig korabeli honvédegyenruhába öltöztette népfelkelőit. A Jászság első gyalogos katonai hagyományőrző csapata a nyáron már közreműködője lehetett a Jászok világtalálkozójának is.

Történelmi előzmények

A közismerten magas színvonalú jászsági honismereti mozgalom teremtette meg Jászdózsa település történelmi gyökereinek bemutatását, a hagyományok ápolását. Ebben a folyamatban szerepel a település tekintélyes terjedelmű monográfiája, a példaszerű régészeti tevékenység, a népi értékek gyűjtése és bemutatása, a neves szülöttek emlékének ápolása, a nemzeti nagytörténelemhez kapcsolódó események megismerése, a jászsági településekre jellemző sokszínű falunapok évről évre történő megrendezése. Mindezt több helyi civil szerveződés – honismereti szakkör, alapítvány stb. – egymást segítő tevékenysége szervezi és koordinálja.

Sokáig hiányzott a történelmi vonulatból az 1848-49-es helyi események élővé tétele. A jászdózsai népfelkelők, nemzetőrök 1848-ban a jászkunsági toborzású 65. honvédzászlóalj katonájaként többek között harcoltak az 1849. április 4-iki tápióbicskei ütközetben. Voltak dósai legények a Lehel-huszárezredben is. 1849. április 3-án az Aulich Lajos vezette 9800 fős II. hadtest katonái vonultak át Dósán. Ha nem is volt csata a Tarna partján, a műemlék hídon nagy idők szemtanúi és alakítói masíroztak annak idején.

Amikor 1989. április 3-án Fülöp Tibor és barátai, a Történelmi Lovas Egyesület huszárruhába öltözött lovasai először indultak el a történelmi csatamezők felkeresésére, akkor még nem gondolták, hogy kezdeményezésükből Közép-Európa legjelentősebb katonai hagyományőrző rendezvénye fejlődik ki. Elsők között csatlakoztak hozzájuk a Jászságban a jászberényi és

a jászfényszarui lovasbandérium tagjai, települési szinten Jászberény mellett Jászfényszaru, Jászjákóhalma. 2009-ben részese lett a sorozatnak Jászdózsa, majd nem sokkal utána Jásztelek.

Jászdózsa a hadjáratban

E sorok írójaként módomban volt az elmúlt évek során több települést bekapcsolni az emlékhadjárat menetébe, a községek részvételét támogatni, ezzel kapcsolatos hagyományaik kialakítását a nagykátai gyermekkorú honvédekkel segíteni. Összehasonlítva a folyamatokat, Jászdózsa minden tekintetben kiemelkedik ebből a körből. A dósaiak az elmúlt hat alkalom során soha nem voltak csupán passzív befogadók, hanem minden évben részt kértek a rendezvények programjainak kialakításából, törekedtek mindig az előző évek részvétele színvonalának a meghaladására.

Első alkalommal, 2009-ben már népfelkelőket toboroztak, az általunk javasolt Kossuth-toborzó keretjátékban a település apraja-nagyja szerepet vállalt. A dósai népfelkelő csapat elkísért minket Jákóhalmára, eljött velünk a jászok fővárosába, Jászberénybe, s egy nappal később találkoztunk velük Nagykátán és a tápióbicskei hadijátékban.

A következő években ünnepi szentmisét tartottak a hősök tiszteletére, bekapcsolódtak a főzőversenyekbe, előadásokat szerveztek az iskolában, rajzversenyt hirdettek, s az április 3-iki ünnepségeken évről évre több aktív résztvevővel és szervezett közösséggel találkoztam. Ezekkel az eszközökkel csak olyan település él, aki magáénak érzi a hadjáratot, aki felismeri benne a község arculatának országos szinten történő megmutatásának lehetőségét. Ezekkel az elemekkel önszántukból bővítették, tették valódi községi ünneppé április 3-ika jelentőségét.

Több településen próbálkoztam hasonló aktivitású helyi részvételt kezdeményezni, de a dósaiak lelkesedését, megbízhatóságát, az ügy iránti elkötelezettségét senki sem tudta felülmúlni.

A dósai mintának természetesen van személyi feltétele, akik nélkül valószínűleg nem valósult volna meg az elmúlt öt esztendő példás fogadókészsége. Dr. Szerencsés István polgármester, Vajda Anna – 2009-ben alpolgármester – iskolavezető volt az a két személy, akik mindenben partnereink voltak, akik a részvétel fejlődésének motorjaivá váltak. Az iskola, önkormányzat mellett az óvoda, a civil szervezetek részvételét figyelhettem meg, ami a hadjárat össznépi elfogadottságát jelenti. A hadjáratok lezajlása után mindig kíváncsian figyelem az események utólagos visszhangját, fontosnak tartom a visszacsatolás értékelését.

A kéthavonta megjelenő *Dósai Hírek* szinte egész évben foglalkozik az április 3-iki ünnepség előkészítésével, értékelésével. Az iskolában külön tablókon szerepelnek az egyes hadjárati részvételek képgalériái. Reprezentatív CD-DVD foglalja össze az emlékezetes pillanatokat.

Az emlékzászlóalj megalakulása

A dósaiak számára a népfelkelőként való részvétel a hadjáratba való bekapcsolódás első lépcsője volt, s kezdetektől kacérkodtak azzal a gondolattal, hogy a nagykátaiakhoz hasonló egyenruhás honvédcsapatot hoznak létre.

így számolt be a *Dósai Hírek* 2014. áprilisi száma:

„Idén is részt vettünk a tavaszi emlékhadjáraton

A 2013-as évhez hasonlóan a jászdózsai hagyományőrző csapat idén is részt vett a tavaszi emlékhadjáraton, amely Közép-Európa legnagyobb katonai hagyományőrző rendezvénysorozata. A történelmi játékokhoz hat évvel ezelőtt csatlakoztunk, és lelkes csapatunk az április 3-i, 4-i és immáron a 6-i programokba kapcsolódott be.

2013-ban az önkormányzat kezdeményezésére a Jászdózsa Községért Közalapítvány pályázott a Leader program keretein belül a hadjáratban való részvételre. A pályázatot sikerült megnyerni, és ebből idén már egy jól felkészített honvédcsapatot állítottunk ki korhű egyenruhával, fegyverekkel és zászlóval. A jászdózsai ünnepség megtartását is ebből a pályázati összegből finanszírozták. Az iskolában is sikerült ehhez két évben anyagi támogatást gyűjteni kulturális bemutatón. A még hiányzó összeget Gyenes László alpolgármester úrnak és egy lelkes szülőnek köszönhetjük, az általuk nyújtott támogatásból sikerült vásárolni egy 48-as menetdobot is, amely megadta az ütemet a kiképzett dózsai honvédeknek. Az utazáshoz az önkormányzattól, a szülőktől és az alpolgármester úrtól kaptunk támogatást. A szakmai segítséget – az előző évekhez hasonlóan – Basa László nyugalmazott

(folytatás a 24. oldalon)

Menetkészen a dósai hagyományőrzők ***Fotó: B. L.***

A terv megvalósítása elsősorban anyagiakon múlott, melyre 2013 őszén egy megnyert LEADER pályázat segítségével nyílott lehetőség. A téli hónapokban elkészült 17 darab komplett egyenruha, nyolc darab puska, s a korhű csapatzászló, s ráadásként a „kétfenekű" dob. Innentől kezdve már magától értetődő volt, hogy április 3-án sort keríthettünk a Jászság első gyalogos 48-as honvéd zászlóalja avatására. Az avatási forgatókönyvet többszöri egyeztetés után alakítottuk ki. A hagyománytörténeti jelentőségű napról

(folytatás a 23. oldalról)
pedagógus biztosította, aki évek óta a nagykátai Kossuth Lajos Hagyományőrző Csapat vezetője.

Az első napon, április 3-án csapatunk Jászdózsán a községi ünnepségen vett részt, ahol a honvédeknek és népfelkelőknek esküt kellett tenniük arról, hogy a haza hűséges szolgálói lesznek. Az ünnepségen a nagykátai hagyományőrzők is jelen voltak.

A helyi hagyományőrző fiatalok parancsnoka Panyi Csaba tanár úr volt, ő irányította és vezényelte a csapatot. A megemlékezést a 4. osztályosok műsorukkal, a honismereti szakkör népdalköre pedig 48-as dalcsokorral tette emlékezetessé. A nagykátai hagyományőrző csapat, vezetőik Basa László és Oláh Pál, Bollók György, Kissné Guba Zsuzsanna, Vajda Anna a történelmi hagyományok ápolása terén kifejtett több éves tevékenységükért oklevelet kaptak, a honvéd ifjak, akik már 5. vagy 6. alkalommal vettek részt az emlékhadjáraton „Jászdózsa ifjú hagyományőrzője" elismerésben részesültek. A honvédek közül Bugyi Gabriella, Kiss Gábor, Korsós Konrád, Kovács Gábor, Maka Julianna és Szigeti Kocsis Ádám hat alkalommal, Loór Béla és Salga Petra öt alkalommal voltak lelkes résztvevők.

Elismerő oklevél átadása Jászdózsán az 1848-49-es hagyományok ápolásáért ***Fotó: B. L.***

A jászdózsai ünnepség után Jászjákóhalmán is megjelentünk a helyi megemlékezésen, ahol szintén felvonultunk. A délután folyamán Jászberénybe utaztunk, ahol egy csataimitáció főszereplőivé váltunk, amit a közönség nagy szeretettel fogadott. Április 4-én viszonoztuk a nagykátaiak látogatását, és mi utaztunk el hozzájuk a városi megemlékezésre. Itt is felvonultunk és megtiszteltük jelenlétünkkel a koszorúzási ünnepségeket. A délután folyamán átmentünk Tápióbicskére, ahol részt vehettünk a várva várt bicskei csatában. Mindkét csapatunk felsorakozott és a díszszemle után jött az éles ütközet.

A csata után már tapasztaltan vártuk a két nappal később, április 6-án megrendezésre kerülő isaszegi csatát. Az isaszegi csata újszerű élmény volt, mivel a dózsai sereg idén először vett részt benne. Nagyon izgalmas és szinte valódinak tűnő csatajelenet játszódott le számos hagyományőrző csapat és a mi zászlóaljunk részvételével. Kis honvédjeink aktív részesei voltak az isaszegi emlékműnél a városi ünnepségen a koszorúzásnak. A község támogatásáról, helyi rendezvényünk színvonaláról és fiataljaink részvételéről a több napos rendezvényeken Fülöp Tibor elismerően szólt. Fantasztikus és felejthetetlen élményekkel gazdagodtunk a három nap során, és már előre várjuk a jövő évben megrendezésre kerülő XXVII. Tavaszi Emlékhadjárat rendezvénysorozatát. A honvédek és a népfelkelők nem csak élményekkel, de történelmi tudással is gyarapodtak. Köszönjük minden kedves segítőnek, támogatónak, hogy eljuthattunk a megemlékezések és a csaták helyszíneire!

Paksi Gabriella"

A 2014-es esztendő nemcsak az új felszerelés felavatása, a zászlóalj hivatalos megalakulása révén vált jelentőssé, hanem első ízben szerepelt a hadjárat háromnapos programjában, hat település ünnepségén a dósai csapat. Amit ugyancsak érdemes lesz hagyománnyá tenni: ebben az évben vettek részt jászsági barátaink a jászok világtalálkozóján.

A szeptemberi lapszám az önkormányzati választás apropóján az elmúlt négy év munkájáról szóló beszámolót is tartalmazta.

Azt hiszem, hogy egyedülálló volt, hogy egy település egy ciklusról szóló mérlegében a tavaszi emlékhadjárat önálló fejezetet kapott.

„Jászdózsa Községi Önkormányzat a Bozóky János Általános Iskolával valamint a „Dósai" Honismereti Szakkörrel együttműködve minden évben megszervezte a Tavaszi Hadjárat rendezvénysorozat településre eső programját, azzal a céllal, hogy a tartalmas kikapcsolódási lehetőséget biztosítsanak a település lakói, illetve az idelátogatók számára, illetve hagyományőrzés céljából.

A rendezvénybe nagy szerepet kaptak a fiatalok. 2013-ban a szervezésbe bekapcsolódott a Jászdózsa Községért Közalapítvány is, sikeres pályázata eredményeként 1.528.464 Ft. támogatásban részesült a 2013. november 8-án kelt MVH határozata alapján.

A támogatásból többek között beszerzésre került 17 db honvédegyenruha, 8 db szuronyos puska. A gyerekek ezáltal megfelelő színvonalon és korhű öltözékben tudták a települést képviselni. A pályázat saját forrását az önkormányzat biztosította."

Jászdózsa „is kiállítja nyalka verbunkját"

2014 végén jelent meg Fülöp Tibor Zoltán közel 600 oldalas albuma a tavaszi emlékhadjáratok történeteiről.

A reprezentatív kötetben 13 oldalas önálló fejezet mutatja be Jászdózsát – mellette persze a többi jászsági település: Jászberény, Jászfényszaru, Jászjákóhalma, Jásztelek – részvételét a játékban.

A fejezetet Vajda Anna Mária, Basa László, dr. Szerencsés István, Rakó József, Fülöp Tibor Zoltán írásaiból állította össze a szerző, s 26 színes felvétel illusztrálja a 2009 óta tartó közreműködést.

Basa László
katonai hagyományőrző

(Há)borúra derű

Tavaly emlékeztünk az első világháború kitörésének centenáriumára. A háború azonban négy éven át tartott, és nem csak tragédiára emlékeztek a túlélő résztvevői, hanem mint a magyarokra ez jellemző a humorosabbik részére is.

Ez nem csak azért van így, mert az idő mindent megszépít, meg hogy „csak a szépre emlékezem", – mint mondta a hajdani sláger, hanem a túléléshez is kellett a – néha morbid – humor. Ne feledjük, hogy tudományosan megállapították már, hogy a lövészárokban nem szoktak az emberek öngyilkosok lenni. Minden eszközzel próbálnak túlélők lenni, sokszor még a legkilátástalanabb helyzetben is, míg a jólétben előfordul olyasmi, mint egy nem régi gyilkosság, amikor a nyolcvan fölötti bátyó azért szúrta agyon a feleségét, mert „hideg volt a rakott krumpli", amit elétett.

Nézzünk néhány példát: Váradi Zoltán (1897-1983) bácsi – a jákóhalmi honismereti szakkör alapítója 1963-ban 66 évesen ment nyugdíjba. Ő mesélte, hogy ha a mai öregek nem lettek volna katonák, nem is tudnának miről beszélni. *„A végén már nem is töltöttek, csak lőttek. Az asszonyaik meg álmélkodva hallgatták, hogy milyen nagy hős volt az ő uruk."* De bizony azt tette ő maga is! Mint első világháborús történelem tanár – minden történelem óra az első világháborúnál ért véget. A diákok meg álmélkodva hallgatták a történeteket, vigyázva, hogy nehogy úgy tűnjék, mintha nem hinnék el, amit hallanak! De miket is hallottak?

„Együtt az ellenség másodmagával, én meg ott voltam egyedül velük szemben. Gyorsan cselekedni kellett: széthajtottam a kétcsövű puskám két csövét és egyszerre ledurrantottam mind a kettőt."

„Valahol a Nyírségben már szén sem volt a vonatba, csutkával fűtötték a mozdonyt. Néha meg-megállt, akkor leugráltunk, oszt megtoltuk. Amikor megint elindult, akkor felugráltunk vissza, oszt megint elment valameddig."

„A parajdi sóhegy tövében táboroztunk, mikor jelentette a szakács, hogy nincsen só. Te plöm-plöm – mondtam neki, – hát vakard meg a hegyet a hátad mögött! Ott a só!"

A Lila Kuckóban persze – kártyázás közben – más történetek is elhangzottak tőle:

„Rumnikul Szerát környékén voltunk bekvártélyozva egy nagy terembe. Egymás hegyin hátán próbáltunk aludni a földön. Volt köztünk egy baka, aki időnként elengedte a békegalambot. Nagyon mérgesek voltunk rá, mert irtó büdöset eregetett. Kifundáltuk, hogy ki kellene próbálni, hogy meggyullad-e a fing. Lesbe álltunk egy doboz gyufával, aztán a kísérlet sikerült: jól megperzselte a seggit."

„Egy oláhok lakta faluban tejet akartunk szerezni. Egy asszony éppen a kecskét fejte: Van tej, mindjárt kész vagyok. Közbe' meg a kecske belemogyorózott a tejbe. Az asszony meg kapta magát, aztán felkapta elől a szoknyáját, oszt az

Forgács Gábor a bevonulása előtt 1914-ben

alatta lévő bóhaszaros pendelyin keresztül átszűrte a tejet. Azt se' tudtuk, hogy hogy tűnjünk el tej nélkül minél előbb."

De viccek is születtek a félelmetes Doberdóról is, mely az egyik legemlékezetesebb és legborzalmasabb helye volt a Nagy Háborúnak.

„Két ember pössent egymás mellett. A hosszúnak idegrángása van, lenéz a mellette álló kisebbre, látja, hogy annak is nagyon rángatózik a feje: – Maga is Doberdónál szerezte? – Nem, csak nem szeretem, ha a fülembe pössentenek!"

„Bemegy a vevő a henteshez: – Kérhetek olyan hosszú kolbászt, amelyik az egyik fülemtől a másikig ér? – Semmi akadálya, tisztelt uram! – No, az nem olyan biztos! A bal fülem itt van, de a másik ott maradt Doberdónál!"

Kovács Sanyi bácsi (189?-197?), az Öreg Tüzér, ahogy hívtuk: állítólag az volt. Ott siketült meg, mint az ágyú. Mindig a német tudásával kérkedett, mivel a császári és királyi hadseregben még a német nyelv volt használatban.

„Elmentünk, mint katonák bálba – mert hát vittek bennünket – a magyar határon túlra is az osztrákokhoz. Én illedelmesen felkértem táncolni a hölgyet (mondta is németül, hogy hogyan), az meg azt mondta, hogy „Wenn ich gehe pischen!" Micsoda egy szemtelen nő volt! Azt hitte, hogy nem értem, hogy azt mondja, hogy „előbb majd kimegyek hugyozni!" Na, ott is hagytam!"

A német nyelv használata egyébként is eredményezett félreértéseket. Ahogy Zoltán bácsi mondta: *„A határvadászok számára rendszeresítve volt a fokos. Aztán ahogy az osztrák parancsnok mondta: Jopp készpe puska, pal készpe fosok, oszt irány az ellenség!"*

A katonaság miatt néha nők is kerültek furcsa helyzetbe, hiszen ők még kevésbé voltak hozzászokva az utazgatáshoz. Ha nem lett volna a mátraverebélyi szentkúti búcsú, akkor ki sem mozdultak volna a faluból. Ám a hadba vonulásuk előtt Jákóhalmáról is elment két asszony az újvidéki kaszárnyába, hogy meglátogassák Fodor Istvánt (1889-1927). Az egyikük akkor már a menyasszonya volt. Haláláig emlegette, hogy a Jászság felé tartó vonat helyett a zimonyira ültek fel és kis híján a „kuttya Szerbia" fővárosa mellett kötöttek ki. Ma Zimony Belgrád része.

Volt, akinek viszont nem várt élményeket is tartogatott a háború. Forgács Gábor (1895-1970) mint honismereti szakköri tag is eldicsekedett vele, hogy a Bajkálon is túl – Csitán találkozott Gorkijjal. Oda került ugyanis fogolytáborba, és mint cipésznek kijárásuk volt a helyi bőrgyár dolgozójaként a városba. A nagy szovjet író meg a transzszibériai expresszen átutazva a városon megállott egy időre. Gábor bácsi ki nem hagyta volna a lehetőséget, mint érdeklődő ember, hogy a közelébe nem férkőzzön. De a hazautazása sem volt akármilyen: Vlagyivosztokból egész Ázsiát megkerülve 1921-ben került haza az Adriai-tengerig hajóval.

Durbints sógor

Nemcsak Karcagon ismerik a Fedinánd /i/ süteményt!

A Redemptio februári számában olvastam Örsi Zsolt muzeológus írását, a „mára már teljesen karcagivá lett" süteményről. Nem sokat kellett kutatnom gyerekkori emlékeim között, hogy ne jelenjen meg előttem az akkori sütemény látványa és illata. Tehát a harmincas években már Jászberényben is ismerték a kedvelt kelt tésztát. A jászárokszállási születésű feleségem családjában is ismert volt. Az ő nagyanyja ünnepi alkalmakkor ezzel kedveskedett a családnak. Anyósom a községben jó nevű sütögető asszonyként volt ismert, így gyakran hívták lakodalmakba sütemények elkészítésére. A repertoárból soha nem hiányzott a Ferdinánd. Régi receptjei között kutatva találtam rá erre a receptre, mely a harmincas években íródhatott. A jobb olvashatóság végett itt a mai „fordítása" is.

A tulajdonomban lévő 1906-os kiadású szakácskönyvben nem találtam leírását, de az 1920-ban megjelent kiadásban sem akadtam rá a receptre.

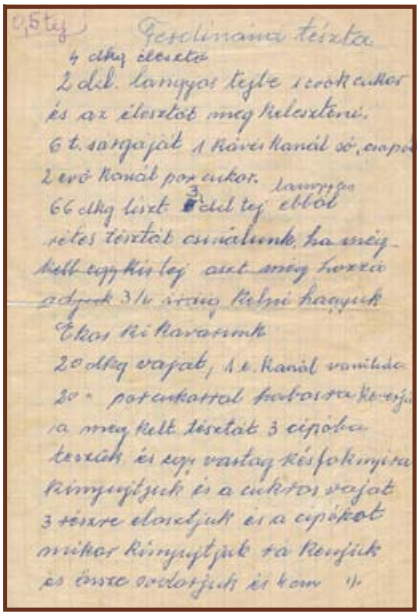

Ferdinánd tészta
4 dkg élesztő
2 dcl. langyos tejbe 1 evők cukor
és az élesztőt meg kelesztem.
6 t. sárgáját 1 Kávé kanál só, csapott
2 evő kanál por cukor. langyos
66 dkg lisztt 3 dcl tej ebből
rétes tésztát csinálunk ha még
kell egy kis tej azt még hozzá
adjuk 3/4 óráig kelni hagyjuk
Ekor ki kavarunk
20 dkg vajat, 1 e. kanál vaniliát
20 dkg porcukorral habosra keverjük
a meg kelt tésztát 3 cipóba
tesszük és egy vastag késfokinyira
kinyujtjuk és a cukros vajat
3 részre elosztjuk és a cipókat
mikor kinyujtjuk rá kenjük
és össze sodorjuk és 4 cm

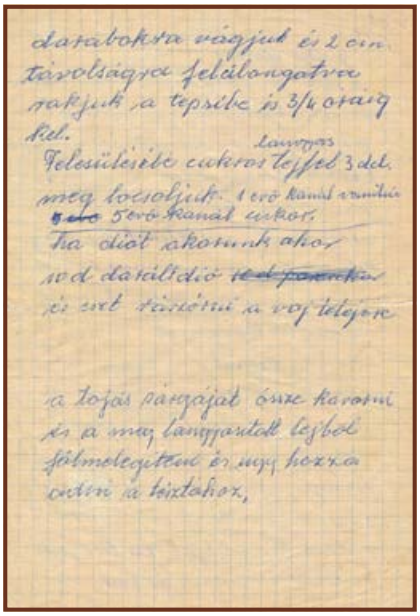

darabokra vágjuk és 2 cm
távolságra felálongatva
rakjuk a tepsibe is 3/4 óráig
kel.
Felesülésibe cukros langyos tejjel 3 dcl.
meg locsoljuk. 1 evő kanál vanilia
~~1 dkg~~ 5 evő kanál cukor.
ha diót akarunk akor
10 dkg darált dió ~~1 dkg porcukor~~
és ezt rászórni a vaj tetejére.

a tojás sárgáját össze kavarni
és a meg langyosított tejből
fölmelegíteni és úgy hozzá
adni a tésztához.

A kisült ferdinándi. Készítette dr. Bothné Faragó Zsuzsanna és Both Blanka 2014-ben ***Fotó: Faragó László***

Az 1940 körül kiadott Vánza – féle könyvből is hiányzik. Lajos Mari-Hemző Károly 1986-ban megjelent: Sütemény és torta című receptkönyvének 26. oldalán Ferdinánd szelet cím alatt viszont olvasható a hozzávalók, és az elkészítés leírása.

Az adatok szinte teljesen azonosak a korábbi írott receptekben lévőkkel. Ma már soha nem derül ki, hogy a Ferdinánd /i/ hogy került a Jászságba. Tény, hogy családomban immár a negyedik generáció készíti ezt az ízletes süteményt. Nem gyakran, csak nevezetes családi események alkalmával. Az itt látható fotó a múlt évi Mária- napra készült „alkotást" mutatja be.

Zárásként egy 70 éves sztori az ominózus süteményhez kapcsolódóan: 1945 kora tavaszán Jászberényben alakult meg a Demokratikus Magyar Hadsereg első hadosztálya. A tisztikar néhány tagját hozzánk szállásolták be. Édesanyám egy alkalommal azzal lepte meg az alakulat elöljáróit, hogy ferdinándi tésztát sütött részükre. A hadifogoly táborokból toborzott, jól tápláltnak aligha mondható társaság, egy darabot sem hagyott a tepsi süteményből. Szüleim megkérdezték a polgári családokból származó budapesti, illetve dunántúli helységekből való katonákat, hogy feléjük ismert-e ez a kelt tészta. Valamennyien nemmel feleltek. Tehát abban az időben azon a vidéken is ismeretlen volt. Lehet, hogy az idézett 1986-os receptkönyv jóvoltából már az ország más vidékein is ismertté vált.

Ferdinánd tészta

(egy régi recept alapján, az eredeti írásmóddal)

„4 dkg élesztő, 2 dl langyos tejbe 1 evők cukor és az élesztőt megkeleszteni. 6 t. sárgáját 1 kávés kanál só, csapott 2 evő kanál porcukor, 66 dkg liszt, 3 dl tej, ebből rétes tésztát csinálunk, ha még kell egy kis tej aszt még hozzá adjuk ¾ óráig kelni hagyuk. Ekor kikavarunk 20 dkg vajat, 1 e. kanál vaniliát 20 dkg porcukorral habosra keverjük, a megkelt tésztát 3 cipóba teszük, és egy vastag kés foknyira kinyújtjuk és a cukros vajat 3 részre elosztjuk, és a cipókat mikor kinyújtjuk rá kenjük és össze sodorjuk és 4 cm darabokra vágjuk és 2 cm távolságra felálongatva rakjuk a tepsibe és ¾ óráig kel. Felesülésbe cukros langyos tejjel 3 dcl meg locsoljuk. 1 evő kanál vanilia, 5 evőkanál cukor, ha diót akarunk akor 10 dkg darált dió és ezt rászórni a vaj tetejére.

A tojás sárgáját össze kavarni és a meg langyosított tejből fölmelegíteni és úgy hozzáadni a tésztához."

Faragó László ny. tanár

Búcsú Mizsei Tibortól – (1958–2015)

A Palotásy János Vegyeskar nevében búcsúzom Mizsei Tibortól, kórusunk egyik, jelentős, meghatározó személyétől. Mélyen megrendülve fogadtuk a váratlan, tragikus hírt, hogy kedves dalos társunk, Mizsei Tibi örökre eltávozott közülünk. Azóta már két kóruspróbánk volt. Mindkét alkalommal a zongorán elhelyezett égő mécsessel adóztunk emlékednek. Éneklés közben fel-felpillantva a világító mécsesre, újra és újra belénk hasított a kegyetlen – ma még nagyon nehezen elfogadható – valóság, hogy Te már soha többet nem énekelsz velünk, soha többet nem veszel részt közös rendezvényeinken, és a basszus szólamban örökre üres marad a helyed.

Nevedet kitörölhetetlenül beírtad a Palotásy Kórus történetébe. A 153 éves múltra visszatekintő Kórus utolsó 30-35 évének aktív szereplője voltál. Részt vettél a hazai és külföldi fellépéseinken, tehát a kórus sikerei a Te sikereid is voltak. Jogos büszkeség töltött el a többi kórustaggal együtt, amikor a 2008-as grazi Kórusolimpián a Palotásy János Vegyeskar Bedőné Bakki Katalin vezényletével ezüst diplomát szerzett. Fontos volt Neked a Kórus. Ezért is voltak figyelmet érdemlő javaslataid, észrevételeid, ötleteid. Természetesen Te is nagyon fontos voltál a kórusnak.

A kóruséneklés mellett másik, ugyancsak nagy igényességgel folytatott, kedvelt tevékenységed a kertészkedés volt. Nemrég hallottam egy szép mondást: „*Aki egy fát elültetett, már nem élt hiába.*" Mizsei Tibi! Te nem egyet, hanem nagyon sok fát elültettél. Városunk különböző pontjain, köztereinken, parkjainkban gyakran rácsodálkoztunk egy-egy különleges, szép, értékes fára, díszcserjére, s nem is mindig tudatosult bennünk, vagy csak később szereztünk róla tudomást, ó hát ezt is, meg ezt is Mizsei Tibi ültette! De nemcsak köztereinket díszítetted az általad ültetett fákkal – amelyekkel szeretett városod, Jászberény szebbé tételében aktívan közreműködtél – hanem barátaid, dalos társaid, ismerőseid kertjeiben is szívesen vállaltál fa ültetést. A Jászságban igen jelentős a Rád emlékeztető fák száma.

Öntudatos jászként lényegesnek tartottad ismerni a jászok eredetét és ápolni a jász-iráni rokoni kapcsolatokat. Hirtelen halálod hiúsította meg találkozásodat az iráni nagykövettel, akit a Jászság növényvilágában jellemző fával szerettél volna megajándékozni.

Mizsei Tibi! Te nem éltél hiába! Gyászjelentésedben az Úr Jézus reményt sugárzó szavait olvastuk, majd az engesztelő gyászmiséden az evangéliumban ugyanezt a jézusi ígéretet hallottuk: „*Én vagyok a feltámadás és az élet, aki bennem hisz, ha meghal is élni fog.*" Mi hisszük, hogy amikor kiléptél ebből a földi életből, nem a semmibe távoztál, hanem átmentél az új életbe, melyet Szent Pál apostol így jellemez: „*szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik szeretik.*"

Mizsei Tibor

Mi hisszük, hogy jó helyre kerültél, de úgy érezzük, itt vagy velünk, látsz, hallasz bennünket.

A Te tiszteletedre választottuk búcsúénekül azt a kórusművet, amelyet utoljára Veled együtt énekeltünk a jászberényi Szentkúti templomban 2013 Karácsonyán, Kiss Lajos atya emlékére: *Had menjek Istenem mindig feléd* (Fasang Árpád feldolgozása). Ezzel az énekkel köszönt el Tőled 2015. április 15-én a jászberényi Új temetőben a Palotásy János Vegyeskar és néhány – más kórushoz tartozó – ismerősöd.

Boldog örökkévalóságot Tibi!"

Dr. Fazekas Zsuzsanna,
a Palotásy Vegyeskar tagja
(Elhangzott 2015. április 15-én a jászberényi Új temetőben.)

Verselő jászok

VALAKI VADUL VÁGTAT
A FELLEGEK FELETT

Te büszke jászmagyar népem !
Kigyúlt csillagod az égen.
Őrzi nappalod, éjjeled.
Tizenhárom nyílvessző
Sebzi a felhőeget;
Valaki vadul vágtat,
A fehér fellegek felett.

Nem, nem mese a legenda;
Mítosz az, a Nemzet Hite,
Melynek bölcsője a lélek
És lelkében él a Nemzet!

Szomjazva az igazságot,
Amit esze lázfátyolán át
Nyakas szívével lát,
Hitétől eltéríteni sohasem lehet.
Tizenhárom nyílvessző
Sebzi a felhőeget;
Valaki vadul vágtat
A fehér fellegek felett.

Varga Imre

ÉN, A VÉNSÉG

Potyognak az évek,
reccsenek én,
a vénség,
dűlök hátamon túlra,
az áttiport útra,
nyűtt emlék túrja,
miben tetteimre
sem szentség,
sem mentség,
idegen vagyok,
ördögök,
angyalok,
felesleg jövőm öntsék,
kátyúba fattyút,
szemembe faggyút,
ágyazva gáncsot,
dugva bogáncsot,
nincs min rágódni,
adja a szükség,
jelenben lüktetek,
emészt a holnap éhség,
potyognak az évek,
reccsenek én,
a vénség.

Kocsán László

Csetényi Mihályné: Mozaikok Csépa történetéből

Csépa Községi Önkormányzata és Alapítvány Csépa Községért kiadásában, 2014-ben látott napvilágot Csetényi Mihályné: Mozaikok Csépa történetéből című könyve, melyet szeptember 19-én dr. Barna Gábor tanszékvezető egyetemi tanár ajánlott a nagyközönség figyelmébe.

Kellemes, kék színű, keménykötésű borítóján Csépa három templomának fotója látható, mely a három felekezet jelenlétére utal, ezzel is előrevetítve a könyv tartalmi részét.

A szerző több évtizede gyűjti lakhelye történeti, néprajzi emlékeit, melyekből kiváló pályamunkák készültek. Az 1982-ben kiadott Csépa (Tanulmányok egy alföldi palóc kirajzás népéletéből) című tanulmánykötetben – mely a település népéletének sokoldalú fel-

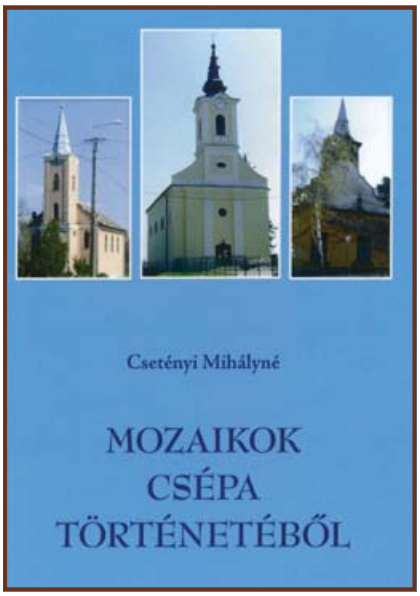

dolgozását tartalmazza – igen alaposan mutatja be a születés és kisgyermekkor hagyományait. Ebből a tanulmányból is jól kitűnik, hogy kiváló kapcsolatot tudott kialakítani adatközlőivel, csakúgy, mint jelen írásának gyűjtése során.

A címből kiderül, hogy a szerző nem egy átfogó, monografikus feldolgozásra vállalkozott, hiszen a fent említett vaskos kétkötetes munkának, valamint Botka János 1977-ben kiadott könyvének ez volt a célja. Ezért a szerző a község történetével csak vázlatosan foglalkozik. Központi témája a település egyházi és vallási élete, mellyel a korábbi szerzők kevesebbet foglalkoztak. Megkísérli bemutatni, hogy milyen társadalmi, természeti, gazdasági viszonyok között éltek az emberek Csépán, és mindez hogyan befolyásolta hitéletüket. Számos forrás bevonásával – jegyzőkönyvek, feljegyzések, jelentések, visszaemlékezések, zárdanaplók, történeti, néprajzi, szociográfiai munkák stb. – mutatja be a lakosok hitéletét, vallásképét formáló világi és vallási társulatokat (Élő- Rózsafüzér Társulat, Mária Társulat, Jézus Szent Szíve Társulat, Gazdakör, Olvasóegylet stb.).

Ír a Csépán működő papok áldozatos munkájáról, akik a lelki élet gondozása mellett, nagy hangsúlyt fektettek a templom, iskola fejlesztésére, védelmére is. Nyomon követhetjük a katolikus, református, evangélikus felekezetek működését, egymáshoz való viszonyát, mely nem volt mindig felhőtlen, mint ahogy a hívek és az egyház viszonya sem. A szerző az egyházi emberek feljegyzései mellett számos lakos visszaemlékezéseit is közli, ezáltal még hitelesebbé válik írása.

Külön fejezetet szentel az oktatásnak, mely 1918-ig az egyház felügyelete alá tartozott. Visszaemlékezések, zárdanaplók alapján szemléletesen mutatja be a Csépán tanító, Szent Benedek Lányainak tiszaújfalusi kolostorából kikerült apácák, bencés obláták széles körű nevelői tevékenységét. Megismerhetjük alapítójukat, Berecz Skolasztikát, és választ kapunk arra, hogyan érlelődött benne a tiszaújfalusi zárda alapítása, hogyan tudtak dolgozni a Szent Benedek Rend szellemében.

A könyvet jó minőségű archív fotók, és egyéb dokumentumok zárják, melyek alátámasztják a leírtakat, és növelik annak információtartalmát. Ezt a kivitelében is ízléses, tartalmilag gazdag kiadványt elsősorban a múltjuk iránt érdeklődő csépaiak figyelmébe ajánlom. De forrásértékű lehet az egyháztörténetet – elsősorban a Tiszazug vonatkozásában – kutató szakemberek számára is.

Kókai Magdolna néprajzkutató

Kérjük az 1%-ot

Kérjük, adóbevallása elkészítésekor adójának **1 %-át ajánlja a Jász Múzeumért Alapítvány javára.** A befolyt összeget Redemptio című lapunk megjelentetésére fordítjuk.

Adószámunk: 18824168-2-16

Jászok világtalálkozója

2015. július 18-19-én Jászalsószentgyörgy ad otthont a XXI. Jász Világtalálkozónak, amelyen most is átadják a Jászságért Díjat és beiktatásra kerül a jászok új kapitánya is.

A találkozót rendező Jászalsószentgyörgy Község Önkormányzata és a Jászok Egyesülete számos érdekes programmal várja az elszármazott és az itt élő jászokat, valamint minden kedves vendéget a jász összetartozás legnagyobb seregszemléjére.

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2015 június végén jelenik meg.

A kéziratokat és a fotókat elsősorban CD-n és e-mailen legkésőbb 2015. május 31-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

* * *

Lapunk a Nemzeti Kulturális Alap miniszteri keretének támogatásával jelenik meg.

Nemzeti Kulturális Alap

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta
Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit
A szerkesztőbizottság tagjai:
Bugyi Gábor, Farkas Kristóf Vince,
Kókai Magdolna
Előkészítési munkák: Bugyi Gábor
A kiadó és a szerkesztőség címe:
5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.
Tel./fax: 57/502-610
E-mail: jaszmuzeum@gmail.com
www.jaszmuzeum.hu
ISSN 1218-9553
Nyomdai előkészítés: ARTANDER Kft.
Nyomda: Signal-Print Kft. Jászberény
www.artander.hu – www.nyomdasz.hu